

EKONOMICKÝ ÚSTAV SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED

*Hospodársky vývoj Slovenska
v roku 2006*

**(Štúdiá vypracovaná na požiadanie
Európskej hospodárskej komisie OSN)**

Ivan Okáli a kolektív

Bratislava 2007

Autorský kolektív:

Ing. Karol Frank (6. kapitola)
Ing. Herta Gabrielová, CSc. (2. kapitola)
Ing. Tomáš Jeck (8. kapitola)
Ing. Karol Morvay, PhD. (5. a 7. kapitola)
Ing. Ivan Okáli, DrSc. (1. kapitola)
Ing. Daniela Rumpelová (4. kapitola)
Ing. Ivana Šikulová, PhD. (3. kapitola)

Oponenti: doc. RNDr. Viliam Páleník, PhD.
host. doc. Ing. Štefan Zajac, CSc.

Analýza bola vypracovaná na podklade informácií
Štatistického úradu SR, Národnej banky Slovenska,
Ministerstva financií SR a Zbierky zákonov SR.

Jazyková úprava: PhDr. Katarína Rybanská

Technické spracovanie: Iveta Balážová, Oľga Blechová

© Ekonomický ústav Slovenskej akadémie vied
Bratislava 2007

Tlač: REPRO-PRINT Bratislava

ISBN 978-80-7144-158-8

OBSAH

1. Celkový hospodářský vývoj	5
2. Vývoj produkcie	15
3. Vonkajšie ekonomické vzťahy	26
3.1. Platobná bilancia	26
3.2. Zahraničný obchod	27
3.3. Zahraničný kapitál	31
4. Vývoj na trhu práce	35
5. Cenový vývoj a menová politika	40
6. Verejné financie	45
7. Výhľad na rok 2007	51
8. Prehľad vybraných legislatívnych a hospodárskopolitických opatrení	60

1. CELKOVÝ HOSPODÁRSKY VÝVOJ

V júni roku 2006 sa v Slovenskej republike konali parlamentné voľby, ktoré spôsobili zmenu v rozložení politických síl. Po neúspechu stredopravicových strán zostavovala novú vládu Sociálno-demokratická strana – Smer v koalícii so Slovenskou národnou stranou a Ľudovou stranou – Hnutím za demokratické Slovensko, ktorá v rokoch 1993 až 1998 presadzovala v SR „slovenskú cestu“ transformácie centrálne riadenej ekonomiky na trhovú.

Predbežne sa nedá odhadnúť, či a aké dôsledky bude mať uvedená politická zmena na budúce smerovanie slovenského hospodárstva. V roku 2006 jeho vývoj ešte prebiehal v hospodárskopolitických a inštitucionálnoprávných rámcoch nastavených v predchádzajúcom období.

Na rozdiel od predchádzajúcich rokov, v ktorých sa rôznym spôsobom kombinovali pozitívne trendy s negatívnymi, v roku 2006 mal dobrý vývoj slovenského hospodárstva takmer univerzálny charakter. Robustný hospodársky rast bol v ňom spojený s prelomovým zlepšením situácie na trhu práce a so zachovaním uspokojivej makroekonomickej stability. Kombinácia uvedených makroekonomických trendov mala priaznivé dôsledky na životnú úroveň obyvateľov SR.

O pozitívnom súlade výsledkov a trendov slovenského hospodárstva v roku 2006 svedčia informácie uvedené v tabuľke 1 a znázornené v grafe 1.

Tempo rastu HDP dosiahlo v roku 2006 rekordnú úroveň najmä vďaka tomu, že sa do prevádzky uvádzali nové kapacity zahraničných investorov. Na 8,3 % tempe rastu HDP sa v približne rovnakom pomere podieľal rast produktivity práce a rast počtu pracovníkov. Priemyselná produkcia za rok 2006 vzrástla o 9,9 % a úroveň roka 1989 prekročila o 14,7 %.

V roku 2006 sa výrazne zlepšila situácia na trhu práce. Priemerný počet pracovníkov sa v roku 2006 (podľa Výberového zisťovania pracovných síl) oproti roku 2005 zväčšil o 85 tisíc a dosiahol najvyššiu úroveň za celé obdobie samostatnej SR. V nadväznosti na to celková priemerná miera zamestnanosti vo vekovej kategórii 15 – 64 rokov vzrástla za prvé tri štvrtroky z 57,4 % v roku 2005 na 59,1 % v roku 2006.

Tabuľka 1
Sociálno-ekonomický vývoj SR v rokoch 1996 – 2006

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
A. Vývoj výkonnosti hospodárstva											
Index HDP ¹ Predchádzajúci rok = 100 1989 = 100	106,1 94,7	104,6 99,0	104,2 103,2	101,5 104,7	102,0 106,8	103,8 110,9	104,6 116,0	104,5 121,2	105,5 127,9	106,0 135,6	108,3 146,9
Index produktivity práce ² Predchádzajúci rok = 100 1989 = 100	102,4 107,6	105,5 114,0	104,5 119,3	104,6 124,4	103,5 129,3	102,7 133,4	104,5 140,3	102,6 144,0	105,2 152,4	103,8 158,2	104,3 165,0
Rentabilita nákladov v nef. org. v %	2,8	2,5	0,4	1,4	2,7	4,5	4,5	6,0	7,0	7,1	7,7
B. Indikátory stability											
Miera inflácie v % ³	5,8	6,1	6,7	10,6	12,0	7,1	3,3	8,5	7,5	2,7	4,5
Z toho: miera jadrovej inflácie v %	.	.	6,1	6,0	5,7	4,3	2,1	2,6	2,6	1,1	2,5
φ úroková miera z úverov v % ⁴	13,3	18,4	19,4	16,9	11,8	9,3	9,1	7,6	7,9	6,0	7,4
Saldo verejných financií/HDP v %	-7,4	-6,2	-3,7	-7,0	-12,3	-6,0	-5,7	-3,7	-3,3	-2,95	-3,4 ⁶
Ročný Δ produktivity ² – ročný Δ reálnych miezd v NH, v bodoch	-4,7	-1,1	1,8	7,7	8,4	1,7	-1,3	4,6	2,7	-2,5	1,0
Čistý vývoz tovarov a služieb/HDP v % v b. c.	-8,6	-7,6	-10,7	-2,2	-0,3	-3,8	-7,1	-1,5	-2,7	-4,4	-4,6
C. Sociálny vývoj											
Medziročný index zamestnanosti ⁵	103,6	99,1	99,7	97,0	98,6	101,0	100,2	101,8	100,3	102,1	103,8
φ miera nezamestnanosti v % ⁵	11,3	11,8	12,5	16,2	18,6	19,2	18,5	17,4	18,1	16,2	13,3
Ročná zmena reálnych miezd v %	7,1	6,6	2,7	-3,1	-4,9	1,0	5,8	-2,0	2,5	6,3	3,3
Index reálnych miezd v NH 1989 = 100	86,3	92,0	93,6	91,0	86,9	87,8	92,8	91,3	93,6	99,5	102,8
Index reálnej spotreby domácností/obyv. 1989 = 100	89,0	94,0	99,5	102,1	101,1	106,4	112,3	111,4	115,4	122,1	129,8
Podiel sociálnych dávok zo spotreby domácností v %	23,6	23,3	22,8	23,3	22,5	21,3	21,2	21,6	20,2	19,6	19,4

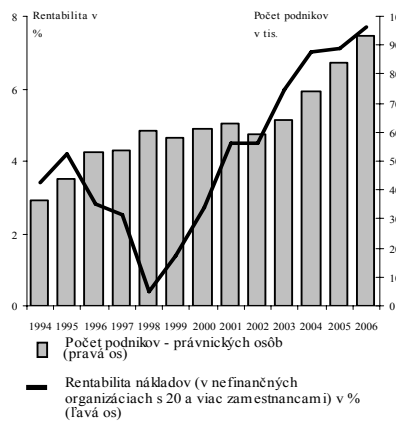
¹ V stálych cenách. ² Podľa HDP v s. c. na 1 pracovníka. ³ Podľa spotrebiteľských cien, v priemere za rok. ⁴ Z úverov čerpaných z obchodných bánk v priemere za rok. ⁵ Podľa Výberového zisťovania pracovných síl, v priemere za rok. ⁶ Po prvýkrát vrátane vplyvu zavedenia druhého piliera dôchodkového systému. Bez toho sa saldo verejných financií v roku 2006 rovná 2,3 % HDP.

V rovnakej vekovej kategórii a v rovnakých obdobiach to bolo u mužov 64,1 % a 66,7 % a u žien 50,8 % a 51,6 %. Pokles miery nezamestnanosti sa nielen vďaka rastu zamestnanosti, ale aj v dôsledku emigrácie silnejúcej po prijatí SR do EÚ¹ zrýchľoval. Oproti predchádzajúcemu roku sa v roku 2005 rovnal 1,9 a v roku 2006 2,9 percentuálneho bodu (p. b.).

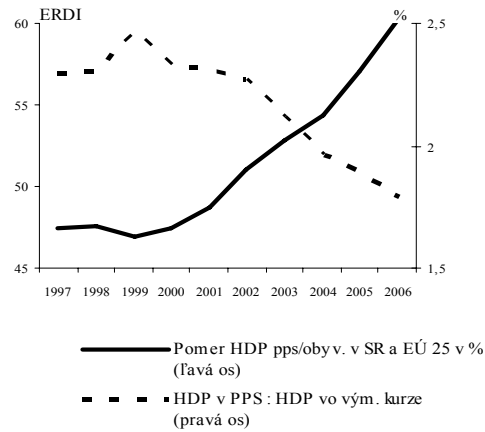
Reálne mzdy v roku 2006 vzrástli a po 17 rokoch prvýkrát prekročili úroveň roka 1989. Vyššie hodnoty indexu reálnej spotreby domácností/obyv., než sú hodnoty indexu reálnych miezd, sú dôsledok rýchleho tempa rastu reálnych dôchodkov samostatne zárobkových osôb. Sú teda jedným z prejavov zväčšujúcej sa dôchodkovej diferenciácie obyvateľstva. Pokles podielu sociálnych dávok zo spotreby domácností sa v roku 2006 značne spomalil.

Graf 1

A. Počet podnikov a rentabilita

B. Charakteristiky reálnej konvergencie

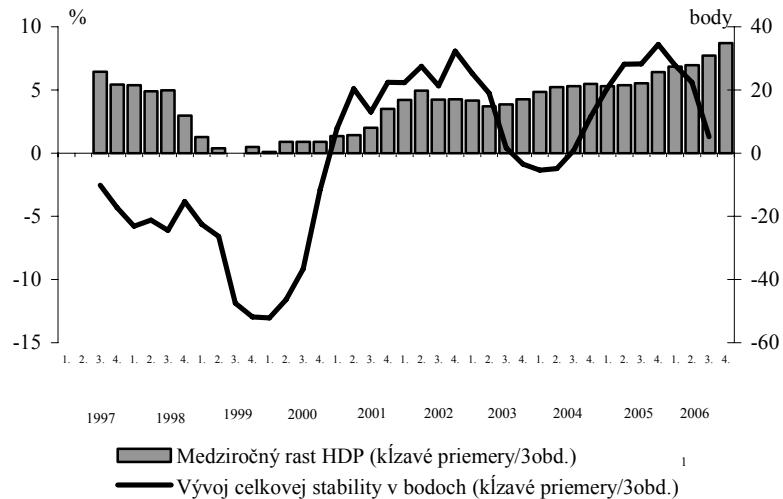

¹ Rozdiel medzi počtom pracovníkov podľa VZPS a ich počtom zisteným metódou ESNÚ (podľa štvrtročných národných účtov), ktorý približne udáva počet pracovníkov odídených do zahraničia, sa v roku 2006 rovnal 169 tis.

Informácie tabuľky 1 dopĺňame grafom 1. Jeho časť A vypovedá o tom, ako sa priaznivý vývoj na makroúrovni prejavoval v rozširovaní podnikateľských aktivít a v zlepšovaní výsledkov podnikateľských subjektov. Pohľad na znázornenie trendov reálnej konvergencie (časť B grafu 1) predstavuje úzku súvislosť medzi približovaním výkonnosti a úrovne cien slovenského hospodárstva k úrovni Európskej únie.

Vývoj makroekonomickej stability je spolu s priebehom hospodárskeho rastu (s vývojom HDP) znázornený v grafe 2.

Graf 2
Vývoj výkonnosti a stability hospodárstva SR v rokoch 1997 – 2006

¹ Trend celkovej stability sumarizuje vývoj týchto jej čiastkových prvkov (ukazovateľov): medziročná miera jadrovej inflácie, pomer salda verejných financií kombinovaného so štvrtročnými hodnotami podielu verejnej spotreby z HDP, pomer čistého vývozu k HDP a rozdiel medzi prírastkom produktivity práce a prírastkom reálnych miezd. Pre každý čiastkový ukazovateľ zvlášť sa jeho hodnoty zistené v príslušnom období vyjadria v bodoch (v rozpätí od +100 do -100 bodov) podľa ich pomeru k polovici rozpätia medzi maximálnou a minimálnou hodnotou príslušného ukazovateľa v celom časovom rade. Priemer zo súčtu bodov dosiahnutých v jednotlivých obdobiach čiastkovými ukazovateľmi sa považuje za hodnotu celkovej stability.

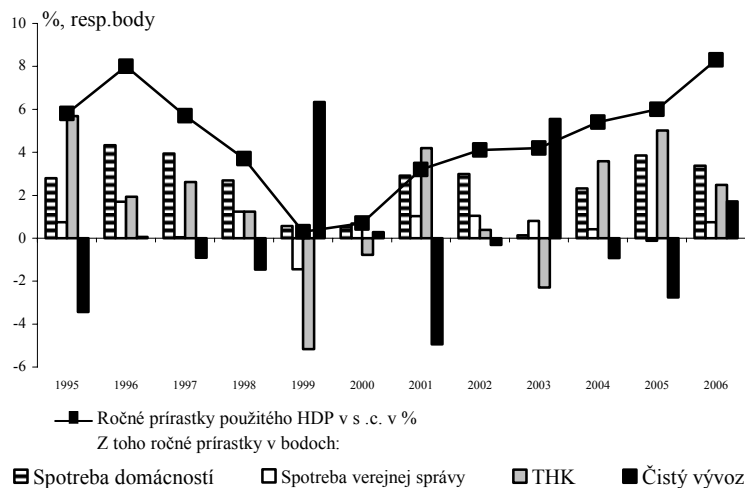
Priemerný stav celkovej stability v SR za zisťované obdobie je v grafe identifikovaný ako jej nulová hodnota. Kladné hodnoty v ňom vyjadrujú jej nadpriemernú a záporné jej podpriemernú úroveň.

Celková makroekonomická stabilita (spôsob jej zisťovania je uvedený v poznámke ku grafu 2) v roku 2006 predĺžila svoj zhoršujúci sa trend z predchádzajúceho roka. Jej hodnoty však zostali nad priemerom celého zisťovaného obdobia a sú výrazom makroekonomického prostredia, ktoré neprekážalo hospodárskemu rastu.

Zhoršenie makroeconomickej stability v roku 2006 oproti predchádzajúcemu obdobiu bolo spôsobené najmä zvýšením miery inflácie a s tým spojeným rastom úrokovej miery. Hlavným faktorom narastania miery inflácie bol rast cien palív na svetovom trhu a rast cien potravín. Výsledky vonkajšej rovnováhy sa za posledné dva roky nemenili a vývoj miezd (v pomere k vývoju produktivity práce) pôsobil na pohyb celkovej makroeconomickej stability pozitívne.

V grafoch 3 a 4 sa venuje pozornosť hospodárskemu rastu z hľadiska vplyvu, ktorý mali na jeho výsledky (na tempá rastu HDP) zmeny jednotlivých súčastí dopytu.

Graf 3
Vplyv súčastí domáceho dopytu a čistého vývozu
na zmeny HDP v stálych cenách

Graf 3 poukazuje na to, že v roku 2006 (podobne ako vo dvoch predchádzajúcich rokoch) bol rast HDP podporený najmä rastom dopytu domácností a rastom investičných aktivít. Pre celé zisťované obdobie sú v grafe 3 charakteristické veľké a náhle zmeny v pôsobení súčastí dopytu na tempá hospodárskeho rastu. Poznaniu dlhodobějších trendov pomôžu informácie obsiahnuté v tabuľke 2.

Tabuľka 2

Priemerné hodnoty vplyvu súčastí dopytu na prírastky HDP¹

	1995 – 1998	1999 – 2002	2003 – 2006	1996 – 2006
Priemerné ročné prírastky HDP v %	5,8	2,1	6,0	4,6
z nich sa podieľali v bodoch:
spotreba domácností	3,4	1,8	2,5	2,5
spotreba verejnej správy	0,9	0,3	0,5	0,6
tvorba hrubého kapitálu (THK)	2,9	-0,4	2,4	1,6
čistý vývoz	-1,4	0,4	0,6	-0,1

¹ V stálych cenách.

Relatívne stabilný a za celé zisťované obdobie najvyšší príspevok k rastu HDP vykazuje vývoj spotreby domácností. Vývoj verejnej spotreby vplýval na tempá rastu HDP najmenej. Výkyvy vo vplyve tvorby hrubého kapitálu na tempá hospodárskeho rastu zrejme súvisia s utlmovaním investičných aktivít v obdobiach klesajúceho tempa rastu HDP, resp. s ich narastaním v obdobiach oživenia. Čo v tabuľke 2 naozaj prekvapuje, sú údaje o slabom vplyve čistého vývozu, ktoré by mohli zviest' k falošnému pohľadu na rolu exportu v hospodárskom vývoji Slovenska.

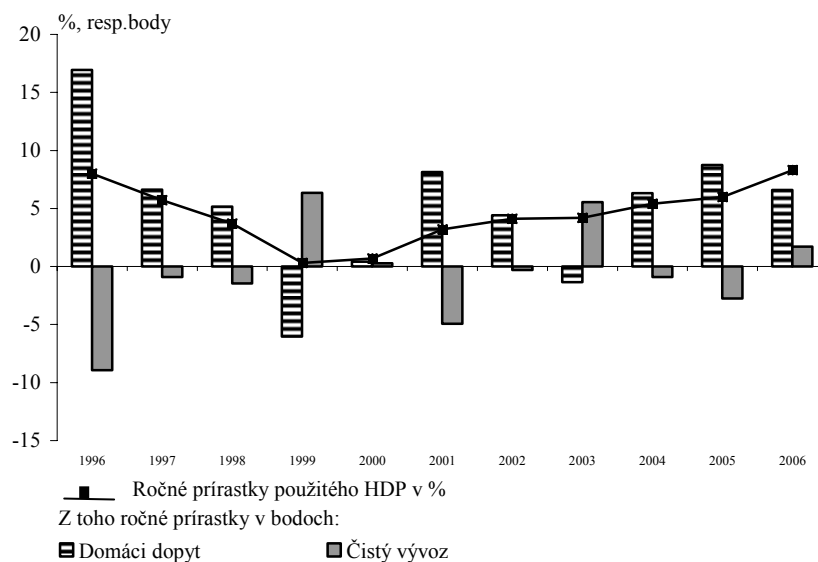
Treba mať na zreteli, že vplyv čistého vývozu na zmenu HDP charakterizuje len vplyv rozdielu (saldo) medzi vývozom a dovozom na zmenu HDP, a nie vplyv, ktorý tu vykonáva celý vývoz (vonkajší dopyt). Východiskom na zistenie vplyvu, ktorý má vonkajší dopyt (vývoz) na priebeh hospodárskeho rastu, sa stáva pochopenie toho, že na uspokojenie všetkých súčastí dopytu je potrebná produkcia, ktorá si vyžaduje istý objem dovozu. Ide tu tak

o dovoz, ktorý uspokojí príslušnú súčasť dopytu priamo (v podobe dovezených výrobkov), ako aj o dovoz, ktorý uspokojuje rovnakú súčasť dopytu nepriamo (výrobkami zhotovenými z dovezených surovín, polotovarov, energií a pod.). Ak teda chceme poznať rozsah uspokojovania jednotlivých súčastí dopytu z výsledkov domácich ekonomických aktivít, tak celkový dovoz musíme rozdeliť na časti, ktoré slúžia na uspokojenie jednotlivých súčastí dopytu, a výsledky tohto rozdelenia odpočítať od príslušných súčastí dopytu.

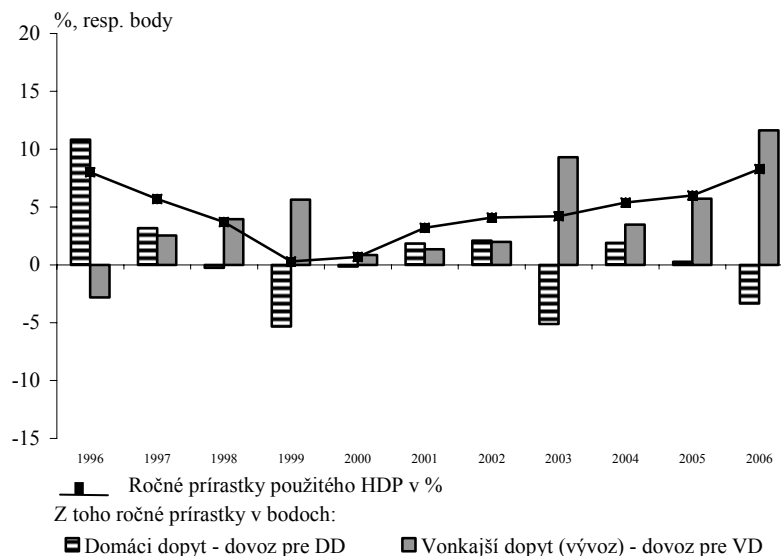
Uvedený postup aplikujeme na zistenie vplyvu domáceho dopytu a vonkajšieho dopytu na ročné prírastky HDP. Robíme tak v grafe 4, ktorý najprv (v časti A) prezentuje tradičný prístup (v ňom sa celý dovoz odpočíta od vývozu) a v časti B znázorňuje vplyv, ktorý má na prírastky HDP domáci i vonkajší dopyt zmenšený o k nim sa vzťahujúci dovoz.

Graf 4
Vplyv súčastí dopytu na zmeny HDP v stálych cenách

A. Vplyv domáceho dopytu a čistého vývozu

B. Vplyvy domáceho dopytu a vonkajšieho dopytu zmenšené o nimi vyvolaný dovoz

Vplyvy vývoja domáceho dopytu (DD) a vonkajšieho dopytu (VD) na vývoj výkonnosti hospodárstva (na tempá rastu HDP, ktoré sú znázornené vo dvoch častiach grafu 4), sa diametrálne líšia. Zistenú odlišnosť charakterizujú údaje tabuľky 3.

Tabuľka 3
Vplyv súčastí dopytu na priemerné ročné prírastky HDP

	1996 – 1998	1999 – 2002	2003 – 2006	1996 – 2006
Prírastky HDP v %	5,8	2,1	6,0	4,5
Na nich sa podieľa				
vo variante A: domáci dopyt v b.	9,5	1,7	5,3	5,2
čistý vývoz v b.	-3,7	0,4	0,7	-0,7
vo variante B: domáca produkcia				
pre domáci dopyt v b.	4,6	-0,4	-1,3	0,6
vývoz v b.	1,2	2,5	7,3	3,9

Z údajov o vplyve čistého vývozu na vývoj HDP sa vonkajší dopyt javí ako zanedbateľný, ba dokonca, ak sa pozeráme na celé zisťované obdobie (roky 1996 – 2006), ako negatívny faktor hospodárskeho rastu. Celý prírastok HDP za roky 1996 až 2006 sa v takomto prípade (označenom v grafe 4 a v tab. 3 ako variant A) pripíše pôsobeniu domáceho dopytu. Intuitívnemu nesúhlasu s uvedeným záverom dávajú za pravdu údaje variantu B, v ktorých sú od domáceho dopytu aj od vonkajšieho dopytu odrátané na ne sa vzťahujúce časti dovozu. Podľa nich sa počas rokov 1996 – 2006 zabezpečovalo zvýšenie výkonnosti slovenského hospodárstva predovšetkým produkciou určenou na export a v podstatne menšom rozsahu produkciou zabezpečujúcou domáci dopyt. Uvedená proporcia medzi rolou vonkajšieho a domáceho dopytu sa v priebehu zisťovaného obdobia posilňovala a v roku 2006 dosiahla maximálnu hodnotu. Na základe nej možno usudzovať, že konkurenčná schopnosť slovenských výrobcov sa na svetovom trhu vyvíja lepšie než na domacom trhu. Vysvetliť sa to dá tým, že na svetovom trhu pôsobia na Slovensku usídlené zahraničné firmy, kým na vnútornom trhu fungujú slovenské firmy.

S uvedeným záverom o prvoradom význame vonkajšieho dopytu korešponduje skutočnosť, že výsledky hospodárstva SR boli v roku 2006 v značnej miere podmienené² vysokým stupňom jeho otvorenosti najmä voči krajinám Európskej únie. V širokom zapojení do medzinárodnej výmeny sa však za súčasnými výsledkami skrývajú aj slabé stránky slovenského hospodárstva. Jeho konkurenčná schopnosť je a zrejme aj v najbližších rokoch bude založená predovšetkým na výhode nízkych nákladov za relatívne kvalifikovanú prácu, ktorú v širokom rozsahu využívajú nadnárodné firmy pôsobiace na území SR. Aj z hľadiska európskeho priemeru extrémne nízky inovačný potenciál slovenskej ekonomiky, ktorý je prejavom jej odtrhnutia od hybných síl znalostnej ekonomiky, stáva sa rizikovým faktorom dlhodobého sociálno-ekonomického rozvoja Slovenska.

² Pomer exportu k HDP Slovenska sa v roku 2006 rovnal v b. c. 86 %, pričom podiel krajín EÚ na exporte SR dosahoval 85 %.

Základom uspokojivých trendov, ktoré sa v ekonomike SR prejavili v roku 2006, je so všetkou pravdepodobnosťou nielen vykonanie, ale už aj pôsobenie rozsiahleho súboru reforiem.³ S istým zjednodušením možno povedať, že ucelenejšiu podobu majú reformy uvoľňujúce pôsobenie trhu v oblasti tvorby zdrojov, kým vo viacerých oblastiach využitia najmä verejných zdrojov reformy zaostali.

Nová vláda, v ktorej má dominantné postavenie ľavica, oznámila vo svojom Programovom vyhlásení úpravu súčasnej podoby fungovania hospodárstva tak, aby sa v ňom mohli „naplňať oprávnené snahy Európskej únie podporovať sociálno-trhové hospodárstvo“. Za hlavné smery realizácie tohto zámeru možno (podľa Programového vyhlásenia vlády i prvých praktických krokov jeho uskutočňovania) považovať, po prvé, zmeny v rozdeľovaní v prospech vrstiev obyvateľstva s nižšími dôchodkami, po druhé, posilnenie pozície odborov na trhu práce a, po tretie, prenesenie ťažiska vplyvu na sociálno-ekonomické zmeny (reformy) z trhových regulátorov na aktivity štátnych inštitúcií.

Nová vláda si osvojila záväzky, ktoré Slovenská republika prevzala voči NATO aj Európskej únii. Prihlásila sa aj k programu vstúpenia SR do európskej menovej únie v pôvodne stanovenom termíne 1. januára 2009. V jej doterajšej hospodárskej politike (vyjadrenej najmä v rozpočte verejných financií na roky 2007 – 2009 a v podpore protiinflačnej politiky Národnej banky Slovenska) sa prejavuje snaha udržať makroekonomickú stabilitu na úrovni potrebnej na vstup do eurozóny.

³ Sem možno zahrnúť najmä ozdravenie a reštrukturalizáciu bánk, dereguláciu cien, reformu verejných financií vrátane reformy daňového systému a s tým spojené zmeny v postavení a vo financovaní samospráv, opatrenia posilňujúce pružnosť trhu práce, reformu systému dôchodkového poistenia, prijatie pravidiel poskytovania individuálnej štátnej pomoci zahraničným investorom a v neposlednom rade postup v privatizácii štátneho vlastníctva.

2. VÝVOJ PRODUKCIE

Reálny 8,3 % rast hrubého domáceho produktu sa v roku 2006 dosiahol pri 10,6 % raste pridanej hodnoty a 8,7 % poklese daní na produkty (znížené o subvencie). V dôsledku pomalšieho rastu pridanej hodnoty ako hrubej produkcie (10,6 % oproti 13,7 %) sa podiel pridanej hodnoty na hrubej produkcii znížil oproti roku 2005 o 1,1 percentného bodu, pričom však dosiahol úroveň (40,5 %), ktorá je od roku 1995 druhá najvyššia.

K rastu HDP v roku 2006 najviac, a to 5,1 p. b., prispel sektor služieb,⁴ ktorý sa vyvíjal podstatne priaznivejšie ako v predchádzajúcich rokoch. O niečo nižší ako v predchádzajúcom roku bol príspevok priemyslu k rastu HDP (3,5 p. b. oproti 4,9 p. b. v roku 2005). Celkové vývojové tendencie charakterizuje tabuľka 4.

Tabuľka 4

Vývoj tvorby HDP v rokoch 2003 – 2006 (na báze stálych cien roku 2000)

	2003	2004	2005	2006	2003	2004	2005	2006
	Medziročné zmeny v %				Príspevok k rastu HDP v p. b.			
HDP	4,2	5,4	6,0	8,3
z toho:								
poľnohospodárstvo	-0,2	13,3	13,9	6,3	0,0	0,5	0,6	0,3
priemysel spolu	19,4	8,9	16,0	10,6	5,0	2,6	4,9	3,5
sprac. priemysel	15,1	7,9	22,3	10,7	3,4	2,0	5,7	3,1
stavebníctvo	-4,9	2,8	4,4	9,8	-0,3	0,2	0,3	0,6
služby spolu	-1,2	0,2	-3,4	11,8	-0,6	0,1	-1,6	5,1

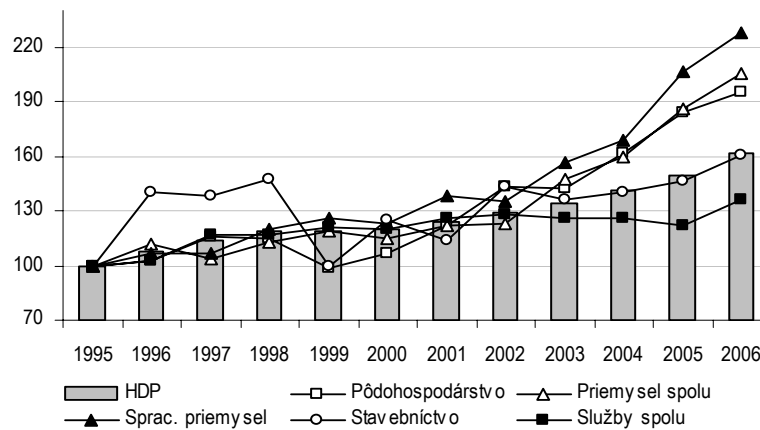
Z dlhodobejšieho hľadiska v ekonomike SR dominuje reálny rast pridanej hodnoty v priemysle, najmä v spracovateľskom priemysle a v pôdohospodárstve a do istej miery zaostáva jej rast v sektore služieb.⁵ Pozri graf 5.

⁴ Mimoriadne vysoký reálny rast pridanej hodnoty sa dosiahol v obchode (22,8 %) a v ostatných spoločenských, sociálnych a osobných službách (18,9 %).

⁵ Po poslednej revízii štvrtročných národných účtov vykonanej ŠÚ SR a prepočte jednotlivých ukazovateľov na stále ceny roku 2000 sa zásadným spôsobom zmenil pohľad na vývoj pridanej hodnoty v základných odvetviach národného hospodárstva.

Graf 5

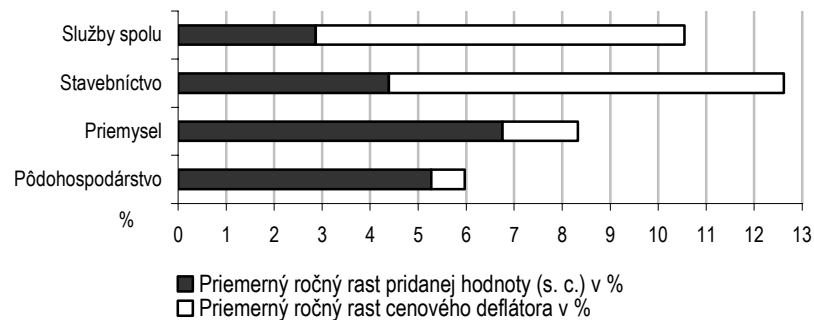
Vývoj pridanej hodnoty v základných odvetviach SR v %
(1995 = 100, na báze stálych cien roku 2000)

Pridaná hodnota v bežných cenách, naopak, veľmi rýchlo rástla v službách, aj v stavebníctve; pomalšie to bolo v priemysle a v pôdohospodárstve. Graf 6 znázorňuje priemerný ročný rast pridanej hodnoty v nominálnom vyjadrení, ktorý pozostáva z dvoch zložiek: z priemerného ročného reálneho rastu pridanej hodnoty a z príslušného cenového deflátoru.

Graf 6

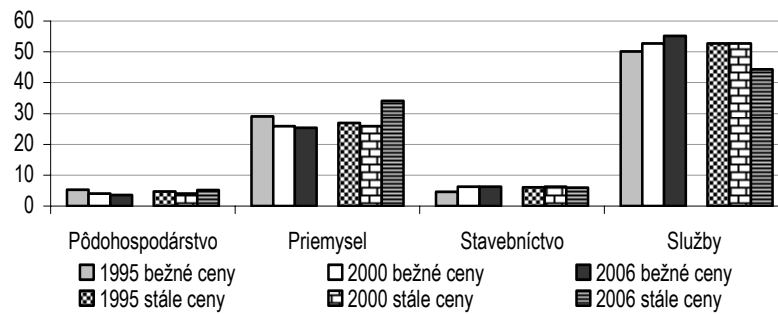
Vývoj pridanej hodnoty v bežných cenách podľa odvetví (1995 – 2006)

Rozdielny rast cenového deflátoru v základných odvetviach ekonomiky je vyvolaný najmä rozdielnymi konkurenčnými podmienkami, v ktorých pôsobí obchodovateľný a neobchodovateľný sektor ekonomiky.⁶ V obchodovateľnom sektore (tvorí ho najmä spracovateľský priemysel), ktorý pôsobí v globálnom konkurenčnom prostredí, mzdy rastú v súlade s reálnym rastom produktivity práce. V neobchodovateľnom sektore (prevažná časť služieb) sa rast miezd, a tým aj cien, prispôsobuje rastu miezd v obchodovateľnom sektore, a to bez ohľadu na reálny vývoj jeho produktivity práce.⁷ Analýza za roky 1995 – 2005 potvrdzuje, že rast nominálnych miezd bol v priemysle viac-menej v súlade s reálnym rastom produktivity práce, kým v sektore služieb vysoko prevýšil reálny rast jeho produktivity a bol dokonca vyšší ako v priemysle. Možno predpokladať, že tento trend, vrátane jeho vplyvu na vývoj inflácie, bude pokračovať aj v ďalšom období, pretože porovnateľná cenová hladina služieb dosiahla v roku 2005 iba 35,2 % úrovne EÚ 15 v porovnaní so 71 % za tovary a 50,6 % za HDP.

Diferencie v raste cenového deflátoru sa v plnej miere odrážajú v rozdielnom vývoji podielu základných odvetví ekonomiky na pridanej hodnote v nominálnom a reálnom vyjadrení tak, ako to znázorňuje graf 7.

Graf 7
Podiel základných odvetví na HDP v % (1995, 2000 a 2006)

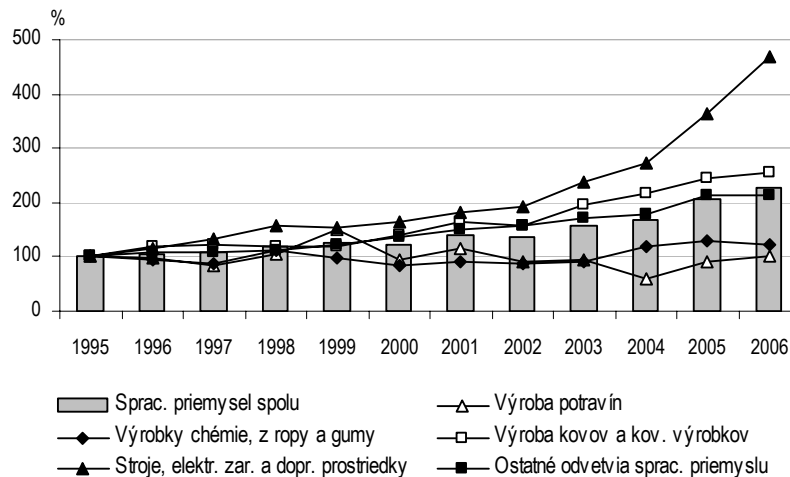
⁶ Tento jav teoreticky vysvetľuje Balassov-Samuelsonov efekt.

⁷ V opačnom prípade by sa pracovné sily presunuli do obchodovateľného sektora.

Reálny rast pridanej hodnoty v *spracovateľskom priemysle* o 10,7 % podporil v roku 2006 hlavne jej 28,9 % rast vo výrobe strojov, elektrických zariadení a dopravných prostriedkov, ktorý tvorí 2,9 p. b. (vyššie tretiny) z celkového hospodárskeho rastu a 9,8 p. b. z rastu pridanej hodnoty v spracovateľskom priemysle. Pridaná hodnota sa reálne zvýšila vo výrobe potravín o 10,1 %, vo výrobe kovov a kovových výrobkov o 5,2 % a v ostatných spracovateľských odvetviach⁸ o 0,7 %; vo výrobe výrobkov chémie, z ropy a gummy sa znížila o 5,1 %.

Z dlhodobého hľadiska je pre vývoj pridanej hodnoty v spracovateľskom priemysle charakteristický jej nadpriemerný rast vo výrobe strojov, elektrických zariadení a dopravných prostriedkov a vo výrobe kovov a kovových výrobkov. Detailnejšie pozri graf 8.

Graf 8
Vývoj pridanej hodnoty v odvetviach spracovateľského priemyslu
(1995 = 100, na báze stálych cien roku 2000)

⁸ Spolu textilná a odevná výroba, spracovanie kože a kožených výrobkov, spracovanie dreva a výrobkov z dreva, výroba celulózy, papiera, vydavateľstvo a tlač, výroba ostatných nekovových minerálnych výrobkov a výroba i. n.

Rast pridanej hodnoty v sektore služieb o 11,8 % podporil v roku 2006 hlavne obchod (5,2 p. b.), 2 p. b. pripadli na odvetvie nehnuteľnosti, prenájom a obchodné služby a 1,6 p. b. na dopravu a telekomunikácie.

Produkcia v *priemysle*⁹ sa v roku 2006 medziročne zvýšila o 9,9 % (o 6 p. b. viac ako v predchádzajúcom roku), z toho v spracovateľskom priemysle o 12,4 % (o 7,2 p. b. viac ako v roku 2005). Mimoriadne sa zvýšila produkcia v odevnej výrobe (38,2 %), vo výrobe kovových konštrukcií (32,3 %), vo výrobe rádiových, televíznych a spojovacích zariadení (30,9 %), vo výrobe motorových vozidiel (28,1 %) a vo výrobe strojov i. n. (24 %).

Akcelerácia rastu produkcie v priemysle sa prejavila aj na výraznom reálnom raste tržieb za vlastné výkony a tovar v priemyselných podnikoch, ktorý sa medziročne zrýchlil z 5,3 % na 14,5 %; v spracovateľskom priemysle zo 6,1 % na 16,1 %. Najväčší rast tržieb sa už tretí rok za sebou dosiahol vo výrobe elektrických zariadení (36,5 %; v predchádzajúcich dvoch rokoch 35,5 % a 28,8 %).¹⁰ Nadpriemerný reálny rast tržieb sa v roku 2006 dosiahol aj vo výrobe dopravných prostriedkov (31,6 %), vo výrobe chemických výrobkov (25,3 %) a vo výrobe strojov i. n. (20,8 %).

Reálny rast tržieb za vlastné výkony a tovar sa v roku 2006 v priemysle dosiahol pri poklese počtu zamestnancov (o 1,3 %) a 16 % raste produktivity práce; v spracovateľskom priemysle zamestnanosť poklesla o 1,1 % a produktivita práce vzrástla o 17,4 %.¹¹

Zvýšenie výkonnosti spracovateľského priemyslu (najmä rast jeho produkcie a tržieb) bolo v roku 2006 sprevádzané zrýchleným rastom tak jeho vývozu (o 24,8 % oproti 11,5 % v roku 2005), ako aj dovozu (o 24 % oproti 12,7 % v predchádzajúcom roku). Celkový prebytok zahraničnoobchodnej

⁹ Podľa indexu priemyselnej produkcie.

¹⁰ A to napriek tomu, že v roku 2006 hlboko (iba na 6 % úrovne roka 2005) poklesla výroba kancelárskych strojov a počítačov, ktorá bola ťahúňom v rámci tohto odvetvia v predchádzajúcich dvoch rokoch. Jeho výkonnosť zastúpila výroba rádiových, televíznych a komunikačných zariadení, ktorá vzrástla na 4,5-násobok úrovne roka 2005.

¹¹ Produktivita práce vypočítaná na báze tržieb za vlastné výkony a tovar.

výmeny s tovarmi spracovateľského priemyslu dosiahol 73 mld Sk, čo je o 20 mld Sk viac ako v roku 2005 a predstavuje doteraz najvyššiu dosiahnutú hodnotu.¹²

Vývozcami s najväčšou hodnotou vývozu i s najväčším prebytkom boli v roku 2006 výroba dopravných prostriedkov a výroba kovových výrobkov. Druhé miesto z hľadiska hodnoty vývozu patrí od minulého roka výrobe elektrických zariadení, ktorá však zatiaľ zostáva deficitným odvetvím, i keď pomer medzi jej vývozom a dovozom sa z roka na roka zlepšuje (v roku 2006 kryl vývoz 89 % dovozu, kým pred tromi rokmi to bolo iba 68 %).

Celkový prehľad o zahraničnom obchode spracovateľského priemyslu¹³ v roku 2006 podľa odvetví poskytuje tabuľka 5.

Tabuľka 5
Zahranický obchod spracovateľského priemyslu v roku 2006

	Vývoz			Dovoz			Bilancia
	mld Sk	podiel v %	rast v %	mld Sk	podiel v %	rast v %	mld Sk
Priemyselná výroba spolu	1 202,9	100,0	24,8	1 129,5	100,0	24,0	73,4
v tom:							
výroba potravín	37,7	3,1	12,2	57,2	5,1	7,3	-19,5
textilná a odevná výroba	35,7	3,0	-0,9	44,1	3,9	6,5	-8,4
spracúvanie kože	18,7	1,6	1,3	16,0	1,4	11,3	2,7
spracúvanie dreva	19,7	1,6	17,6	11,1	1,0	27,3	8,6
výroba celulózy a papiera	40,2	3,3	13,2	27,1	2,4	7,6	13,1
výr. koksu a ropných produktov	65,9	5,5	9,1	30,0	2,7	16,2	35,9
výroba chemických výrobkov	70,5	5,9	19,4	111,3	9,9	15,8	-40,8
výrobky z gumy a plastov	49,4	4,1	13,1	59,4	5,3	18,4	-10,0
výroba nekovových výrobkov	22,9	1,9	3,8	18,5	1,6	13,4	4,5
výroba kovových výrobkov	196,7	16,4	24,0	141,0	12,5	25,0	55,7
výroba strojov a zariadení i. n.	106,4	8,8	18,7	116,3	10,3	16,0	-9,9
výroba elektrických zariadení	247,1	20,5	47,7	278,8	24,7	42,8	-31,7
výroba dopravných prostriedkov	264,7	22,0	34,5	193,8	17,2	27,5	71,0
výroba i. n.	27,3	2,3	6,9	25,1	2,2	31,9	2,2

¹² Celkový deficit obchodnej bilancie bol v roku 2006 o 15,3 mld Sk vyšší ako v roku 2005 najmä v dôsledku zvýšenia deficitu v obchode s nerastnými surovinami o 31 mld Sk.

¹³ Spracovateľský priemysel sa v roku 2006 podieľal 97 % na celkovom vývoze a 85 % na celkovom dovoze.

V posledných rokoch výrazne rástol vývoz tovarov technologicky vysoko náročných (v roku 2003 o 10 mld Sk, v roku 2004 o 23 mld Sk, v roku 2005 o 43 mld Sk a v roku 2006 takmer o 67 mld Sk). Zvyšuje sa ich podiel na celkovom vývoze (aj dovoze) priemyselne spracovaných tovarov, a to na úkor technologicky nízko a stredne nízko náročných tovarov. V tomto vývoji sa odráža rýchly rozvoj medzinárodne kooperovanej výroby v elektro-technickom priemysle, ktorý sa stáva popri automobilovom priemysle druhým pilierom slovenského priemyslu. Prehľad o zmenách v štruktúre vývozu a dovozu spracovateľského priemyslu podľa technologických skupín pozri v tabuľke 6.

Tabuľka 6
Podiel technologických skupín na vývoze a dovoze
spracovateľského priemyslu v %

	1998	2004	2005	2006	1998	2004	2005	2006
	Vývoz				Dovoz			
Nízke technológie	21,7	18,2	17,2	14,9	20,4	18,1	17,8	16,0
Stredne nízke technológie	30,5	28,2	29,8	28,0	19,1	22,7	22,6	22,0
Stredne vysoké technológie	42,4	45,8	41,6	42,5	45,6	43,5	41,7	41,2
Vysoké technológie	5,4	7,8	11,4	14,6	15,0	15,7	17,9	20,8

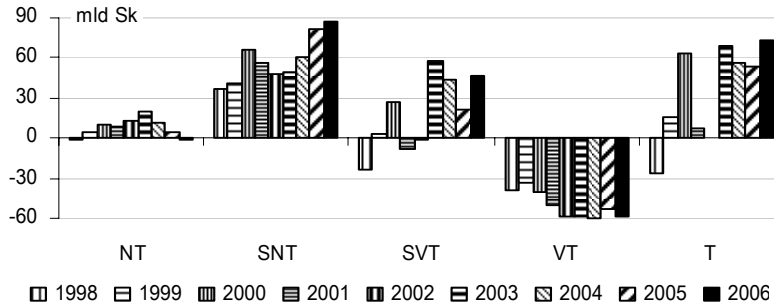
Z hľadiska obchodnej bilancie zostáva obchod s tovarmi zaradenými medzi vysoké technológie stále jej slabým miestom. Deficit obchodu s týmito tovarmi je stále mimoriadne vysoký (takmer 59 mld Sk v roku 2006). V ostatných technologických skupinách sa dosahuje prebytok, alebo len nepatrný deficit. Bližšie pozri graf 9.

V segmente technologicky najnáročnejších tovarov sa v roku 2006 výrazne zmenila pozícia jeho jednotlivých skupín. Mimoriadne sa zvýšil vývoz (o vyše 100 %) vo výrobe rádiových, televíznych a komunikačných zariadení, ktorý vyústil do prebytku v obchode s týmito tovarmi. Na druhej strane výrazne vzrástol dovoz v skupine zdravotníckych, presných a optických prístrojov (o 85 %) s vyústením do vysokého deficitu (73 mld Sk), čo je

značne viac ako deficit farmaceutických prípravkov, ktorý bol dlhodobo najvyšší. Podrobnejšie pozri v grafe 10.

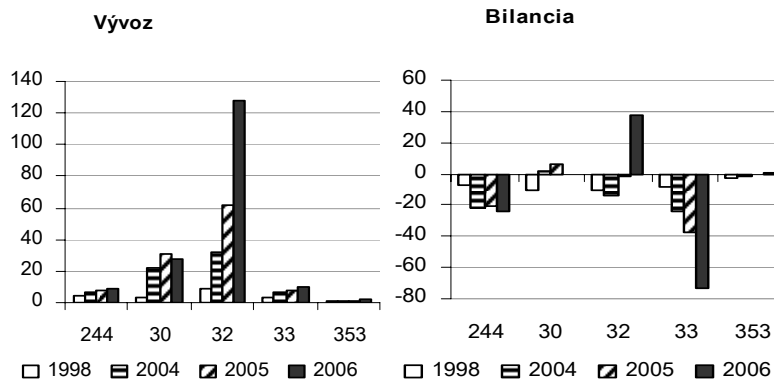
Graf 9

Vývoj obchodnej bilancie v segmentoch spracovateľského priemyslu podľa technologickej náročnosti (v mld Sk)

Graf 10

Vývoj vývozu a obchodnej bilancie v segmente vysokých technológií (v mld Sk)

Vysvetlivky: 244 – farmaceutické prípravky, 30 – kancelárske stroje a počítače, 32 – rádiové, televízne a komunikačné zariadenia a prístroje, 33 – zdravotnícke, presné a optické prístroje, 353 – lietadlá a kozmické lode.

Vývoj v *stavebníctve* sa v roku 2006 vyznačoval pokračujúcim silným reálnym rastom stavebnej produkcie (14,9 %), ktorý podporil tak rast zamestnancov o 9,3 %, ako aj rast produktivity práce o 5,2 %. Medziročne vzrástla stavebná produkcia v tuzemsku o 16,1 %, a to hlavne na novej výstavbe, pri rekonštrukciách a modernizáciách o 19,2 %. Stavebné práce v zahraničí poklesli o 12,1 %. Pokračoval dynamický rast tržieb stavebných podnikov za vlastné výkony a tovar o 13,3 %.

V poľnohospodárstve sa tržby za predaj vlastných výrobkov reálne zvýšili o 1,6 %, pričom tržby za rastlinné produkty vzrástli o 2,8 % a za živočíšne produkty o 0,2 %. Celkove sa predaj poľnohospodárskych produktov (vo fyzickom vyjadrení) v roku 2006 – okrem niektorých výnimiek (olejniny, zelenina a jatočné ošípané) – znížil. Výrazne (o 8,2 %) poklesol napríklad predaj obilnín.

Hospodársky výsledok korporácií sa v roku 2006 zvýšil o 19 mld Sk (v porovnaní so 70 mld Sk v roku 2005). Jeho rast negatívne ovplyvnil sektor finančných korporácií, ktorý rok 2006 ukončil so záporným hospodárskym výsledkom vo výške 12 mld Sk (oproti zisku vo výške 28,7 mld Sk v roku 2005).¹⁴ V sektore nefinančných korporácií sa, naopak, zisk zvýšil podstatne viac ako v roku 2005 – o takmer 60 mld Sk, kým v roku 2005 dosiahol prírastok zisku oproti predchádzajúcemu roku iba necelých 29 mld Sk (pozri tab. 7).

Najväčší prírastok zisku v sektore nefinančných korporácií sa dosiahol v sektore služieb (takmer 30 mld Sk), a to hlavne v odvetví doprava, skladovanie, pošty a telekomunikácie (zvýšenie o 14 mld Sk) a v obchode (zvýšenie o 13 mld Sk). V priemysle sa zisk zvýšil o 25 mld Sk, z toho v spracovateľskom priemysle o 18 mld Sk a vo výrobe a rozvoze elektriny, plynu a vody takmer o 6 mld Sk.

V spracovateľskom priemysle vzrástol zisk vo všetkých odvetviach, s výnimkou výroby potravín a výroby koksu a ropných produktov (pokles

¹⁴ Záporný hospodársky výsledok finančných korporácií ovplyvnila strata NBS (podľa dekadnej bilancie aktív a pasív NBS k 31. 12. 2006) vo výške 45 mld Sk; komerčné finančné inštitúcie vytvorili zisk 19,7 mld Sk, zisk poisťovacích korporácií a penzijných fondov dosiahol 4,4 mld Sk a ostatných finančných sprostredkovateľov 9 mld Sk.

o 2,6 mld Sk), najviac však vo výrobe kovov a kovových výrobkov (o 5,4 mld Sk), vo výrobe elektrických zariadení (o 4,1 mld Sk) a vo výrobe dopravných prostriedkov (o 2,8 mld Sk). Priaznivé výsledky sa dosiahli aj v stavebníctve (zvýšenie zisku o 2 mld Sk).

Tabuľka 7

Vývoj finančnej pozície korporácií v rokoch 2002 – 2006

	2002	2003	2004	2005	2006
	Hospodársky výsledok v mld Sk				
Nefinančné a finančné korporácie spolu	133,7	138,0	180,0	249,5	268,4
Finančné korporácie	-5,5	-15,1	-12,3	28,7	-12,0
Nefinančné korporácie	139,1	153,1	192,3	220,9	280,4
Poľnohospodárstvo	1,9	-1,9	1,0	-0,3	1,3
Spracovateľský priemysel	42,6	53,2	70,0	73,1	91,4
Výroba a rozvod elektriny, plynu a vody	28,8	37,0	42,2	46,7	52,5
Stavebníctvo	8,9	8,4	10,2	12,3	14,4
Služby spolu	56,0	55,4	67,4	86,2	116,1
Nestratové a stratové nefinančné korporácie s 20 a viac zamestnancami	95,3	115,2	149,3	172,9	223,6
v tom: nestratové	127,4	146,6	173,0	204,1	252,8
stratové	-32,2	-31,3	-23,7	-31,2	-29,2
	Rentabilita nákladov v %				
Nefinančné korporácie	5,7	6,0	7,0	7,1	7,7
Poľnohospodárstvo	2,7	-3,1	1,6	-0,5	2,0
Spracovateľský priemysel	4,7	5,0	6,2	5,7	5,9
Výroba a rozvod elektriny, plynu a vody	14,2	17,0	19,8	20,0	18,0
Stavebníctvo	8,6	7,8	8,6	8,3	8,7
Služby spolu	5,0	5,1	5,6	6,3	7,4

Napriek postupne sa zvyšujúcej rentabilite nákladov nefinančných korporácií, ako vyplýva z údajov v tabuľke 7, existujú medzi jednotlivými odvetvami pomerne veľké a zvyšujúce sa diferencie, napríklad v spracovateľskom priemysle v porovnaní s výrobou elektriny, plynu a vody. Medzi odvetvami, ktoré v roku 2006 dosiahli nadpriemernú rentabilitu nákladov, okrem výroby a rozvodu elektriny, plynu a vody, patrí ťažba nerastných surovín (22,6 %), výroba kovov a kovových výrobkov (14,2 %), výroba nekovových výrobkov

(11,4 %), odvetvie doprava, skladovanie, pošty a telekomunikácie (13,2 %) a odvetvie nehnuteľnosti, prenájom a obchodné činnosti (13,1 %). Medzi odvetvia s nízkou rentabilitou patrí najmä poľnohospodárstvo, výroba textílií a odevov, a prekvapujúco aj výroba dopravných prostriedkov (2,2 % v roku 2006).

Z celkového počtu nefinančných korporácií s 20 a viac zamestnancami bolo v roku 2006 zhruba 28 % stratových korporácií (o 2 p. b. menej ako v roku 2005). Objem vytvorenej straty sa oproti predchádzajúcemu roku znížil o 2 mld Sk a zisk v nestratových korporáciách sa zvýšil o 48,6 mld Sk. Zisk malých podnikov do 19 zamestnancov sa zvýšil o 8,8 mld Sk a dosiahol celých 57 mld Sk, z toho najviac v obchode – 34,4 mld Sk.¹⁵

¹⁵ Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel, motocyklov a spotrebného tovaru.

3. VONKAJŠIE EKONOMICKÉ VZŤAHY

3.1. Platobná bilancia

Vývoj ekonomických vzťahov Slovenska s vonkajším svetom v roku 2006 nemožno hodnotiť veľmi pozitívne. Platobná bilancia po druhýkrát v histórii samostatnej Slovenskej republiky vykázala deficit (prvýkrát v roku 1998) vo výške 4,8 % HDP (tab. 8). Devízové rezervy NBS poklesli o 78,1 mld Sk, a to aj v dôsledku intervencií v prospech SKK uskutočnených centrálnou bankou v júni a v júli, zatiaľ čo v predchádzajúcom roku došlo k ich nárastu o mierne nižšiu hodnotu.

Tabuľka 8

Vývoj hlavných položiek platobnej bilancie Slovenskej republiky v rokoch 2002 – 2006

	2002	2003	2004	2005	2006
Obchodná bilancia (mld Sk)	-96,0	-23,4	-49,6	-76,0	-91,6
Bilancia služieb (mld Sk)	20,7	8,7	8,6	9,9	19,7
Bilancia výnosov (mld Sk)	-20,7	-66,8	-70,9	-61,3	-62,1
Bežné transfery (mld Sk)	8,8	9,0	5,5	0,5	-1,6
Bežný účet (mld Sk)	-87,2	-72,5	-106,4	-126,9	-135,6
Kapitálový a finančný účet (mld Sk)	239,9	112,1	159,3	176,9	32,4
Celková bilancia (mld Sk)	160,6	51,9	55,2	71,4	-78,1
Bežný účet/HDP (%)	-7,8	-6,0	-7,8	-8,6	-8,3
Celková bilancia/HDP (%)	14,4	4,3	4,1	4,9	-4,8
Miera pokrytia bežného účtu kapitálovým a finančným účtom (%)	2,75	1,55	1,50	1,39	0,24

Prameň: NBS, 2007; vlastné výpočty.

Zhoršenie výsledku platobnej bilancie oproti roku 2005 bolo spôsobené najmä vývojom na kapitálovom a finančnom účte, ktorého prebytok v dôsledku nepriaznivých zmien ostatných krátkodobých investícií v medzi-ročnom porovnaní výrazne poklesol, a to na úroveň 32,4 mld Sk. Hlavnou

príčinou tohto poklesu bol vývoj krátkodobých zdrojov v bankovom sektore. Kým v roku 2005 sa objem krátkodobých vkladov nerezidentov v slovenských bankách zvýšil, v roku 2006 došlo predovšetkým v dôsledku oslabovania slovenskej koruny v období po parlamentných voľbách k ich výraznému odlevu.

Deficit bežného účtu v porovnaní s rokom 2005 vzrástol o 8,7 mld Sk, avšak vzhľadom na vysoký rast slovenskej ekonomiky sa jeho podiel na HDP medziročne mierne znížil na 8,3 %. Uvedený vývoj hlavných položiek platobnej bilancie sa odzrkadlil vo výraznom zrýchlení poklesu miery krytia bežného účtu kapitálovým a finančným účtom v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi.

Na deficite bežného účtu platobnej bilancie malo najvyšší podiel saldo obchodnej bilancie a bilancie výnosov. Deficit sa na rozdiel od predchádzajúcich rokov zaznamenal aj v bilancii bežných transferov, a to v dôsledku prehĺbenia deficitu bilancie súkromných transferov, ktoré bolo výraznejšie než rast čistých príjmov z fondov EÚ. K medziročnému zlepšeniu došlo len v prípade bilancie služieb ako jedinej prebytkovej položky bežného účtu, ktorej saldo dosiahlo vďaka pozitívnemu vývoju všetkých hlavných podskupín služieb približne dvojnásobok prebytku vykázaného v rokoch 2003 až 2005.

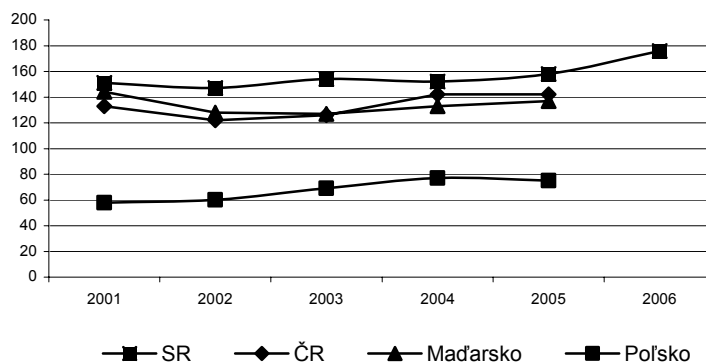
3.2. Zahraničný obchod

Slovenská republika ako malá otvorená ekonomika s pomerne obmedzeným rozsahom vnútorného trhu je predurčená na hlbšie rozvíjanie medzinárodných hospodárskych vzťahov vrátane medzinárodného obchodu. Otvorenosť slovenskej ekonomiky, vyjadrená ako pomer súčtu vývozu a dovozu výrobkov a služieb k HDP v bežných cenách, v priebehu posledných desiatich rokov postupne vzrástla z necelých 120 % na takmer 180 % (graf 11), čím sa zvýšila jej citlivosť na ekonomický vývoj v krajinách najvýznamnejších obchodných partnerov. K výraznému rastu miery otvorenosti došlo najmä v roku 2006, a to vzhľadom na omnoho rýchlejší nominálny rast

exportu a importu výrobkov a služieb v porovnaní s nominálnym rastom hrubého domáceho produktu.

Graf 11

Otvorenosť slovenskej ekonomiky v porovnaní s ostatnými krajinami V 4 (%)

Prameň: Eurostat, 2007 (údaje za rok 2006 neboli v čase publikovania k dispozícii); ŠÚ SR, 2007; vlastné výpočty.

Ako je zrejmé z grafu 11, Slovensko je najotvorenejšou ekonomikou spomedzi krajín V 4. Česká republika a Maďarsko, ktoré sa tiež zaraďujú medzi malé ekonomiky, zaostávajú za Slovenskom len mierne, zatiaľ čo otvorenosť Poľska ako relatívne veľkej ekonomiky dosahuje v porovnaní so SR približne iba polovičnú úroveň.

V roku 2006 vzrástol vývoz a dovoz SR v porovnaní s rokom 2005 v približne rovnakej miere, avšak celkové výsledky zahraničného obchodu SR sa zhoršili, pričom sa zaznamenal nárast deficitu na 91,6 mld Sk (tab. 9).¹⁶ Podiel obchodného deficitu na HDP sa tak mierne zvýšil, a to na 5,6 %.

Najvyššie pasívne saldo dosiahla SR v zahraničnoobchodnej výmene s Ruskou federáciou, Kórejskou republikou a Čínskou ľudovou republikou, na druhej strane najvyššie aktívne saldo mala s Holandskom, Rakúskom

¹⁶ Všetky údaje o zahraničnom obchode sú uvádzané v bežných cenách.

a so Spojeným kráľovstvom. Vývoz do krajín EÚ medziročne vzrástol takmer v rovnakej miere ako celkový vývoz zo SR, zatiaľ čo dovoz z EÚ sa zvýšil v menšej miere ako celkový dovoz do SR, čo sa prejavilo stabilizáciou podielu vývozu do tohto zoskupenia na 85,1 % celkového vývozu a poklesom podielu dovozu do krajín EÚ na 68 % celkového dovozu SR (tab. 10). Na druhej strane podiel dovozu z Ruska (v dôsledku rastu cien ropy), Južnej Kórey (budovanie automobilky Kia Motors Slovakia) a Číny sa v priebehu posledných dvoch rokov zvýšil.

Tabuľka 9

Vývoj zahraničného obchodu Slovenskej republiky s tovarmi v rokoch 2002 – 2006

	2002	2003	2004	2005	2006
Vývoz (mld Sk, b. c.)	652,0	803,2	898,1	993,5	1 239,4
Ročná zmena (% , b. c.)	6,7	23,2	12,0	11,5	24,6
Dovoz (mld Sk, b. c.)	748,0	826,7	948,5	1 069,5	1 331,0
Ročná zmena (% , b. c.)	4,7	10,5	14,7	13,7	24,3
Saldo (mld Sk, b. c.)	-96,0	-23,4	-50,4 ¹	-76,0	-91,6
Saldo/HDP (%)	-8,6	-1,9	-3,7	-5,2	-5,6
Exportná výkonnosť (% HDP)	58,7	66,2	66,3	67,5	75,7
Dovozná náročnosť (% HDP)	67,3	68,2	70,0	72,7	81,3

¹ Tento údaj je prevzatý z publikácie Zahraničný obchod Slovenskej republiky (definitívne údaje) 2004 (marec 2006), zatiaľ čo údaj uvedený v tabuľke 8 pochádza z platobnej bilancie uverejnenej Národnou bankou Slovenska (február 2007).

Prameň: Zahraničný obchod Slovenskej republiky 2002 – 2006. ŠÚ SR; vlastné výpočty.

Vysoké ceny ropy na svetových trhoch boli významným faktorom pokračujúceho rastu podielu nerastných palív na slovenskom dovoze. Na strane vývozu zaznamenali zvýšenie podielu stroje a dopravné zariadenia, a to až o 4 % (tab. 11), pričom popri vývoze strojov vzrástol vývoz osobných automobilov a komponentov, ako aj vývoz iných motorových vozidiel konštruovaných hlavne na prepravu osôb. Automobilový priemysel sa na celkovej exporte, ako aj na celkovej priemyselnej produkcii SR podieľal v roku 2006 približne jednou tretinou.

Tabuľka 10

Vývoj teritoriálnej štruktúry zahraničného obchodu SR v rokoch 2004 – 2006

Krajina/ zoskupenie	2004			2005			2006		
	Vývoz (%)	Dovoz (%)	Saldo (mld Sk)	Vývoz (%)	Dovoz (%)	Saldo (mld Sk)	Vývoz (%)	Dovoz (%)	Saldo (mld Sk)
Spolu	100,0	100,0	-47,0	100,0	100,0	-76,0	100,0	100,0	-92,1
EÚ	85,2	73,7	66,1	85,4	71,1	87,7	85,1	68,0	149,3
Rusko	1,2	9,3	-77,5	1,6	10,7	-99,4	1,6	11,3	-130,6
USA	4,7	1,6	27,4	3,1	1,4	16,2	3,2	1,2	22,6
Čína	0,3	2,7	-23,2	0,4	3,2	-30,6	0,5	4,0	-46,1
Južná Kórea	0,1	1,8	-16,2	0,1	2,6	-27,2	0,1	3,9	-49,7
Japonsko	0,3	2,0	-15,9	0,3	1,9	-17,4	0,3	2,0	-23,6

Prameň: Zahraničný obchod Slovenskej republiky 2004 – 2006. ŠÚ SR.

Tabuľka 11

Vývoj komoditnej štruktúry zahraničného obchodu SR v rokoch 2004 – 2006
(podľa tried nomenklatúry SITC Rev. 3)

Trieda SITC	2004		2005		2006	
	Vývoz (%)	Dovoz (%)	Vývoz (%)	Dovoz (%)	Vývoz (%)	Dovoz (%)
Spolu	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
SITC 0 Potraviny	3,00	4,08	3,80	4,71	3,66	4,33
SITC 1 Nápoje a tabak	0,31	0,70	0,18	0,89	0,20	0,57
SITC 2 Surové materiály	2,89	3,70	2,68	3,55	2,35	3,12
SITC 3 Nerastné palivá	6,42	12,53	7,19	13,88	6,50	14,33
SITC 4 Oleje a tuky	0,20	0,21	0,16	0,19	0,13	0,21
SITC 5 Chemikálie	5,35	9,80	5,85	9,56	5,50	8,89
SITC 6 Trhové výrobky	24,78	18,96	24,98	17,94	23,55	17,05
SITC 7 Stroje a zariadenia	45,78	39,48	44,60	37,76	48,66	38,39
SITC 8 Priemyselné výrobky	11,14	10,44	10,41	10,90	9,35	12,83
SITC 9 Ostatné	0,13	0,11	0,15	0,62	0,10	0,29

Prameň: Zahraničný obchod Slovenskej republiky 2004 – 2006. ŠÚ SR.

Na celkovom exporte malo podobne ako v roku 2005 takmer 41 %-ný podiel desať najvýznamnejších slovenských vývozcov na čele s firmami Volkswagen Slovakia, U. S. Steel Košice a Slovnaft. Volkswagen a Slovnaft vyká- zali zároveň najvyšší podiel na celkovom dovoze.

3.3. Zahraničný kapitál

Kapitálový a finančný účet v roku 2006 dosiahol prebytok vo výške 32,4 mld Sk, čo nepredstavuje ani pätinu prebytku z roku 2005 (tab. 12). Najvýraznejší vplyv na uvedený pokles mal vývoj ostatných investícií. Zme- na deficitu ostatných dlhodobých investícií na prebytok vo výške 18,6 mld Sk nedokázala pokryť vzniknutý deficit ostatných krátkodobých investícií dosa- hujúci až 141,3 mld Sk. Dôvodom diametrálne odlišného vývoja tejto položky v porovnaní s predchádzajúcim rokom je najmä už spomenutý fakt, že zatiaľ čo v roku 2005 sa zaznamenal prílev krátkodobých vkladov nerezidentov do slovenských bánk, v roku 2006 došlo k odlevu týchto prostriedkov.

Prebytok priamych zahraničných investícií (PZI) sa medziročne takmer zdvojnásobil a dosiahol 112,9 mld Sk. K uvedenému nárastu došlo predov- šetkým v dôsledku viac než dvojnásobného prílevu majetkového kapitálu do SR v porovnaní s predchádzajúcim rokom (najmä v súvislosti so vstupom talianskej firmy Enel do Slovenských elektrární) a relatívne výrazného zvý- šenia čistého prílevu priamych zahraničných investícií vo forme ostatného kapitálu. K rastu ostatného kapitálu prispel tak rast dovozných záväzkov, ako aj pokles vývozných pohľadávok voči materským podnikom. Na druhej strane, objem reinvestovaného zisku v SR sa medziročne znížil o 14 mld Sk a nedosiahol ani polovicu reinvestovaného zisku v rokoch 2003 a 2004.

V portfóliových investíciách sa po čistom odleve v roku 2005 zazname- nal v roku 2006 ich čistý prílev vo výške 48,2 mld Sk, k čomu došlo predovšet- kým vplyvom marcovej emisie eurobondov v hodnote 37,6 mld Sk. K nárastu portfóliových investícií v SR prispel aj zvýšený záujem o dlhové cenné pa- piere vlády a bánk denominované v SKK. Na druhej strane, nižší záujem slovenských podnikov a bánk o zahraničné dlhové cenné papiere sa odzr- kadlil v nižšom odleve prostriedkov do zahraničia.

Tabuľka 12

**Vývoj hlavných položiek kapitálového a finančného účtu
 platobnej bilancie SR v rokoch 2003 – 2006 (mld Sk)**

	2003	2004	2005	2006
<i>Priame investície</i>	70,4	98,4	60,5	112,9
SR v zahraničí	-9,1	0,7	-4,9	-10,9
z toho: majetková účasť v zahraničí	-0,7	-2,7	-2,6	-9,5
reinvestovaný zisk	-1,3	-2,5	-1,2	-1,2
ostatný kapitál	-7,1	5,9	-1,0	-0,2
V SR	79,4	97,8	65,4	123,8
z toho: majetková účasť v SR	38,9	37,5	23,2	56,0
reinvestovaný zisk	55,6	52,0	39,0	25,0
ostatný kapitál	-15,0	8,2	3,2	42,8
<i>Portfóliové investície</i>	-20,5	28,9	-30,2	48,2
SR v zahraničí	-26,6	-26,0	-20,7	-5,7
V SR	6,1	54,9	-9,5	53,9
<i>Ostatné dlhodobé investície</i>	-12,7	-10,1	-15,0	18,6
Aktíva	7,1	-2,5	-9,8	5,3
Pasíva	-19,8	-7,5	-5,2	13,3
<i>Ostatné krátkodobé investície</i>	70,7	37,1	163,0	-141,3
Aktíva	-9,0	-2,0	-4,7	-38,3
Pasíva	79,7	39,0	167,7	-102,9
<i>Kapitálový a finančný účet</i>	112,1	159,3	176,8	32,4

Prameň: NBS, 2007.

Prílev PZI (*equity* kapitál) do SR dosiahol v roku 2006 v porovnaní s rokom 2005 hodnotu vyššiu o takmer 36 mld Sk (tab. 13). Priame zahraničné investície smerovali výlučne do podnikovej sféry, zatiaľ čo v bankovej sfére došlo k ich poklesu, dokonca výraznejšiemu než v predchádzajúcom roku. Na minuloročnom príleve PZI majú najvyšší podiel zdroje z aprílovej privatizácie 66 %-ného podielu Slovenských elektrární talianskou firmou Enel vo výške 31,7 mld Sk, ako aj investície do priemyselnej výroby, ktoré predstavovali 14,8 mld Sk.

Tabuľka 13

Prílev priamych zahraničných investícií (majetkový kapitál a reinvestovaný zisk) do SR v rokoch 2000 – 2006 podľa sféry investovania (v mil. Sk, netto zmena v danom roku)

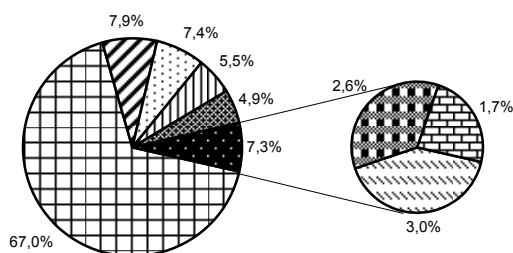
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Podniková sféra	97 454	24 353	174 180	37 157	29 008	21 885	58 159
Banková sféra	2 107	37 095	11 414	1 813	5 115	-2	-456
Spolu	99 561	61 448	185 594	38 970	34 123	21 883	57 703

Prameň: Menový prehľad 2/2007. NBS.

V priebehu posledných štyroch rokov dochádza na Slovensku k pomalému zmierňovaniu regionálnych disparít v rozložení PZI. Podiel Bratislavského kraja na ich príleve sa do roku 2005 každoročne výrazne znižoval, čo viedlo aj k postupnému poklesu jeho podielu na celkových PZI na Slovensku. V minulom roku však v dôsledku investície firmy Enel smerovali do tohto kraja takmer tri štvrtiny celkového prílevu PZI, čím došlo k miernemu zvýšeniu podielu Bratislavského kraja na celkovom stave PZI v Slovenskej republike, a to na 67 % (graf 12).

Graf 12

Štruktúra priamych zahraničných investícií v SR podľa krajov k 31. 12. 2006

- Bratislavský kraj
- Košický kraj
- Žilinský kraj
- Trnavský kraj
- Trenčiansky kraj
- Nitriansky kraj
- Banskobystrický kraj
- Prešovský kraj

Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov z Menového prehľadu 2/2007. NBS.

V Žilinskom, Trnavskom a Trenčianskom kraji sa od roku 2002 zaznamenal mierny nárast ich podielu na celkových PZI, zatiaľ čo podiel Košického kraja postupne klesal, avšak pri udržaní druhej najvyššej hodnoty spomedzi slovenských krajov. Podiel PZI realizovaných v Nitrianskom, Banskobystrickom a Prešovskom kraji stagnuje a ku koncu minulého roka dosiahol spolu len 7,3 %, čo je menej než vykazuje predovšetkým vďaka investícii juhokórejskej automobilky Kia Motors Slovakia samotný Žilinský kraj.

Aj napriek miernej redukcii regionálnych disparít je nevyhnutné permanentne zlepšovať podmienky na prílev PZI aj do menej rozvinutých regiónov Slovenska. V týchto častiach krajiny bude okrem iného potrebné budovať infraštruktúru a zabezpečiť kvalifikovanú pracovnú silu.

4. VÝVOJ NA TRHU PRÁCE

Priaznivý vývoj hlavných makroekonomických ukazovateľov, ale najmä zvýšená dynamika hospodárskeho rastu výrazne prispeli k rastu dopytu po pracovnej sile, čo sa kvantitatívne i kvalitatívne prejavilo v poklese miery nezamestnanosti, náraste počtu pracujúcich aj v raste reálnej mzdy, ktorá však rástla pomalšie ako v roku 2005.

Pokles miery nezamestnanosti na trhu práce bol sprevádzaný zmenou štruktúry ekonomicky aktívnych obyvateľov. Počet pracujúcich vzrástol o 3,9 % a priaznivý bol zároveň i vývoj na strane nezamestnaných, ktorých počet poklesol o viac ako 17 %. Aj napriek medziročnému rastu ekonomicky aktívnych obyvateľov sa miera ekonomickej aktivity znížila o 0,4 p. b. a dosiahla tak úroveň 59,1 %, čo bolo spôsobené zvýšením podielu obyvateľstva vo veku nad 65 rokov. Prehľad o viacročnom vývoji jednotlivých parametrov trhu práce uvádzame v tabuľke 14.

Tabuľka 14

Vývoj základných ukazovateľov na trhu práce za roky 2001 – 2006

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Miera nezamestnanosti podľa ŠÚ SR (%)	19,2	18,5	17,4	18,1	16,2	13,3
Miera nezamestnanosti podľa ÚPSVaR (v %)	17,7	15,1	14,0	15,1	14,1	12,0
Miera ekonomickej aktivity (v %)	60,7	60,2	60,3	60,2	59,5	59,1
Miera zamestnanosti 15 – 64 (v %)	56,5	56,7	57,6	56,9	57,7	59,4
Počet pracujúcich v tis. podľa VZPS	2 123,7	2 127,0	2 164,6	2 170,4	2 216,2	2 301,4
Počet nezamestnaných v tis. podľa VZPS	508,0	486,9	459,2	480,7	427,5	353,4
Priemerná mesačná mzda zamestnanca (v Sk)	12 365	13 511	14 365	15 825	17 274	18 761
Index nominálnej mzdy (romr. = 100)	108,2	109,3	106,3	110,2	109,2	108,0
Index reálnej mzdy (romr. = 100)	101,0	105,8	98,0	102,5	106,3	103,3

Prameň: Štatistický úrad SR; Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny.

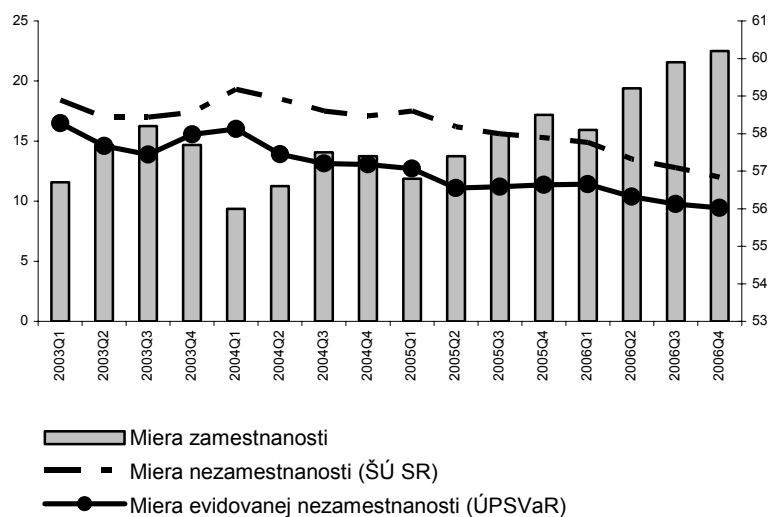
Priemerný počet pracovníkov sa oproti minulému roku zvýšil o viac ako 85 tisíc osôb, čím dosiahol najvyššiu úroveň od roku 1993. Na zmenu štruktúry zamestnanosti i naďalej pozitívne pôsobil rast zamestnancov v súkromnom sektore. Vo vzdelanostnej štruktúre pracujúcich sa zvýšil podiel osôb s druhým stupňom vysokoškolského vzdelania, kým horšie sa uplatnili na trhu práce osoby s úplným stredoškolským vzdelaním. Aj keď Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny vo štvrtom kvartáli roku 2006 vykázalo oproti roku 2005 pokles disponibilného počtu evidovaných nezamestnaných o 53 tisíc, na jedno pracovné miesto sa ku koncu roka 2006 i naďalej uchádzalo až 13,5 uchádzača.

Od roku 1998 sú značné rozdiely vo vykazovaní miery nezamestnanosti uskutočňovanej Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR a Štatistickým úradom SR. Vykazovanie oboch štatistík má však svoje opodstatnenie. Úrady práce evidujú nezamestnaných, ktorí majú nárok na poberanie dávok v nezamestnanosti, alebo majú záujem o pomoc pri sprostredkovaní práce, kým Štatistický úrad získava údaje o miere nezamestnanosti náhodným výberom a zisťovaním z reprezentatívnej vzorky domácností.

Kombinácia opatrení, ako je sprísnenie podmienok evidencie i nároku na podporu v nezamestnanosti, skrátenie i dĺžka poberania dávky v nezamestnanosti, sťažuje zneužívanie systému, a zároveň uchádzačov o zamestnanie núti k aktívnemu hľadaniu si práce. Dnešný systém trhu práce kladie väčší, ale pritom stále nedostatočný dôraz na aktívnu politiku, ktorá sa realizuje formou sprostredkovania zamestnania a dodatočnou rekvalifikáciou. Miera evidovanej nezamestnanosti vykazanej Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny po sprísnení podmienok za štvrtý kvartál 2006 poklesla na úroveň 9,4 %. Priemerná hodnota miery nezamestnanosti podľa Výberového zisťovania pracovných síl (VZPS), ktorá v roku 2005 dosahovala hodnotu 16,2 %, sa znížila v roku 2006 na úroveň 13,3 %. Ku koncu štvrtého kvartálu však dosiahla úroveň 12 %, čo predstavuje najnižšiu mieru nezamestnanosti od roku 1997.

Najväčší úspech sa zaznamenal pri nezamestnanosti v trvaní od 3 do 6 mesiacov, čo je spôsobené aj skrátením dĺžky poberania dávky v nezamestnanosti, ktorá sa v súčasnosti poskytuje na obdobie 6 mesiacov. Nepriaznivou zostáva i naďalej situácia s odstraňovaním nezamestnanosti presahujúcej dĺžku trvania dva roky, pretože uchádzači o zamestnanie stratili svoje pracovné návyky, čo ich odradzuje hľadať si akúkoľvek formu práce, a tak tvoria najťažšie odstrániteľné jadro nezamestnanosti. Dlhodobá nezamestnanosť, za ktorú považujeme nezamestnanosť dlhšiu ako jeden rok, predstavovala podľa Eurostatu až 76,3 % z celkovej nezamestnanosti, čím sa Slovenská republika zaraďuje na posledné miesto v rámci celej Európskej únie.

Graf 13
Vývoj miery zamestnanosti a mier nezamestnanosti
podľa oboch metód jej zisťovania

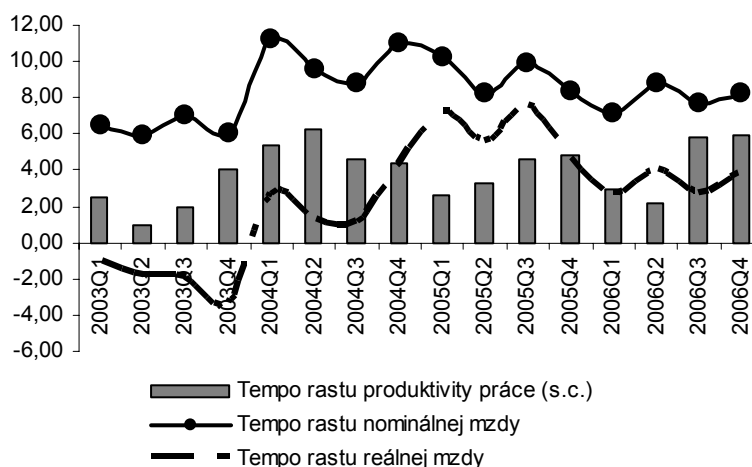

Prameň: Štatistický úrad SR; Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny.

Vývoj nezamestnanosti je ovplyvnený aj silnou regionálnou dimenziou, ktorá sa prejavuje v rozdielosti medzi hospodársky najsilnejšími a hospodársky najslabšími krajinami. Až 62,1 % z celkovej nezamestnanosti prináleží Košickému (21,5%), Prešovskému (20,4 %) a Banskobystrickému kraju (20,2 %). Naopak, k najvyspelejším patrí Bratislavský kraj, ktorého podiel na celkovej nezamestnanosti SR je len 3,1 %. Hlavnou príčinou rozdielov medzi krajinami sú najmä odlišné podmienky pre vznik nových pracovných miest. Zoostalé regióny sa vyznačujú nepriaznivou vzdelanostnou štruktúrou uchádzačov o zamestnanie (až 40 % predstavuje zastúpenie uchádzačov bez školského vzdelania či len so základným vzdelaním), najväčším sklonom k dlhodobej nezamestnanosti, ktorá sa často odstraňuje práve prostredníctvom aktivačných činností, kým vo vyspelých regiónoch je dĺžka trvania nezamestnanosti kratšia a uplatnenie na trhu práce nájdu takmer všetky kvalifikované pracovné sily. Na hospodársky rozvoj jednotlivých regiónov diferencovane vplýva i prílev zahraničných investícií.

Graf 14

Vývoj produktivity práce, rastu nominálnej a reálnej mzdy

Prameň: Štatistický úrad SR; vlastné výpočty.

Za rok 2006 sa priemerná mesačná nominálna mzda zamestnanca v národnom hospodárstve zvýšila o 7,9 % na úroveň 18 761 Sk. Menší prírastok nominálnych miezd a vyšší prírastok spotrebiteľských cien ako v predchádzajúcom roku zapríčinili spomalenie rastu reálnej mzdy na úroveň 3,3 %. Na jednej strane rast priemernej nominálnej mesačnej mzdy (7,9 %) prevýšil produktivitu práce meranej prostredníctvom HDP na pracovníka v bežných cenách (7 %), na druhej strane bol rast reálnej mzdy (3,3 %) menší ako produktivita práce meraná prostredníctvom HDP na pracovníka v stálych cenách (4,2 %). Úroveň miezd sa v jednotlivých odvetviach ekonomickej činnosti vyvíjala nerovnomerne. Najvyšší rast priemernej nominálnej mzdy sa dosiahol v odvetví finančného sprostredkovania, zatiaľ čo odvetvie hotely a reštaurácie i naďalej zotrvalo na najnižšej mzdovej úrovni.

V roku 2007 sa pri pokračovaní silného ekonomického rastu predpokladá i naďalej pozitívny vývoj na trhu práce. S rastom produktivity práce budú rásť aj nominálne mzdy. Pokles cien ropy, energie, plynu, a zároveň potreba dodržania maastrichtského kritéria v oblasti cenovej stability zabezpečí pokles miery inflácie, čo bude mať výraznejší vplyv aj na reálne mzdy.

5. CENOVÝ VÝVOJ A MENOVÁ POLITIKA

Slovenská ekonomika sa síce nachádza v dlhodobejšom procese dezinfácie, ale v roku 2006 celková inflácia vybočila (pravdepodobne len nakrátko) z tendencie poklesu jej miery z obdobia 2003 – 2005. Kým v roku 2005 sa zaznamenala najnižšia priemerná miera inflácie od vzniku SR (2,7 %), v roku 2006 sa zvýšila na 4,5 %. Za zrýchlením rastu cenovej hladiny boli také faktory, ako úpravy regulovaných cien (v októbri 2005, v januári a novembri 2006), úpravy niektorých spotrebných daní, vysoké ceny pohonných látok v prvom polroku, a čiastočne aj vysoká dynamika domáceho dopytu. Opätovné zrýchlenie miery inflácie so sebou prinieslo:

- spomalenie reálneho rastu miezd v porovnaní s rokom 2005,
- reakciu NBS v podobe zvyšovania základnej úrokovej miery (v snahe tlmieť rast domáceho dopytu a tak tlmieť aj časť inflačných tlakov),
- obavy z možnosti splniť v blízkej budúcnosti maastrichtské inflačné kritérium na prijatie eura,
- skomplikovanie tvorby inflačných očakávaní: inflácia totiž vybočila z dobre čitateľného koridoru pre jej hodnoty, ktoré boli stanovené inflačnými cieľmi NBS alebo makroekonomickými predikciami MF SR.

Ako vidno v grafe 15, miera inflácie kulminovala v júli a auguste 2006 (miera rastu cien v auguste dosiahla 5,1 % a bola najrýchlejšia od decembra 2004), odvtedy mierne klesala. V závere roka to bolo vďaka bázickému efektu: porovnávací bázis z roka 2005 sa od októbra podstatne zvýšila, lebo v októbri 2005 došlo k inflačnému skoku kvôli zvýšeniu cien energií. Tým sa zmenšil medziročný nárast cenovej hladiny od októbra 2006.

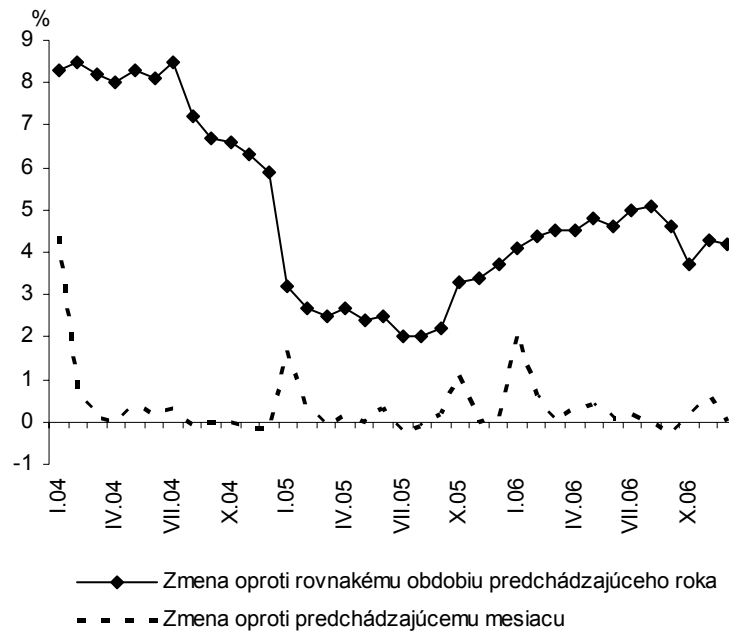
Vývoj cien poľnohospodárskych produktov bol poznačený defláciou (podobne ako v uplynulých rokoch už viackrát). Medziročný pokles cien poľnohospodárskych produktov o 0,2 % na jednej strane brzdí nárast maloobchodných cien potravín a zmiernuje rast spotrebiteľských cien CPI (*consumer price index*), ale pritom komplikuje hospodárske výsledky v agrosektore

a zvyšuje závislosť od štátnej pomoci. Vývoj cien priemyselných výrobcov bol značne diferencovaný podľa teritoriálneho určenia produkcie. Ceny produkcie pre domáci trh vzrástli o 8,4 %, kým ceny produkcie pre export len o 2,7 % (tu zohralo svoju rolu posilňovanie domácej meny).

V roku 2006 slovenská ekonomika ešte nemusela plniť maastrichtské kritérium miery inflácie. Je pravdepodobné, že miera inflácie na úrovni roka 2005 by postačovala na splnenie inflačného maastrichtského cieľa, hodnota inflácie z roku 2006 je však od tohto cieľa vzdialená.

Graf 15

Rast spotrebiteľských cien (medziročné zmeny v %)

Prameň: Štatistický úrad SR.

Výkon menovej politiky bol poznačený režimom inflačného cielenia v podmienkach systému výmenných kurzov ERM II. O realizácii režimu inflačného cielenia NBS rozhodla ešte koncom roka 2004 v súvislosti s prístupovým procesom Slovenskej republiky do eurozóny. V režime inflačného cielenia (keď sa celé inštrumentárium NBS podriadi cieľu udržať infláciu vo vopred zadefinovanom koridore) totiž možno lepšie smerovať k splneniu maastrichtského inflačného kritéria na prijatie eura. Kotvou menovej politiky sa tak stali záväzné ciele pre medziročnú mieru koncoročnej inflácie meranej harmonizovaným indexom spotrebiteľských cien, ktorú si NBS na rok 2005 stanovila v intervale 3,5 % +/-0,5 %, na rok 2006 pod hranicou 2,5 % a v nasledujúcich dvoch rokoch pod hranicou 2,0 %.

Národná banka Slovenska však nedokáže dostatočne efektívne ovplyvniť všetky faktory pohybu cenovej hladiny. Preto stanovila niekoľko výnimiek z plnenia inflačného cieľa. Plnenie inflačného cieľa nebude garantovať, ak na cenovú hladinu vplýva faktor, ktorý nemôžu ovplyvniť nástroje menovej politiky NBS. Záväzne definované inflačné ciele a ich hodnotenie vedú k vyššej transparentnosti výkonu menovej politiky a môžu pozitívne ovplyvniť tvorbu inflačných očakávaní.

V priebehu roka 2006 došlo k narušeniu dovtedajšej tendencie ústupu inflácie. Národná banka Slovenska niekoľkonásobne reagovala zvýšením základnej úrokovej miery. Jej zvyšovanie však dokáže tlmieť iba tú zložku inflácie, ktorá je vyvolaná rastom domáceho dopytu. Nemohla dosť účinne ovplyvniť zložky inflácie vyvolané úpravami regulovaných cien energií či vysokými cenami energetických surovín v prvom polroku 2006 (t. j. nemohla dosť účinne ovplyvniť tzv. nákladovú infláciu).

Kurzová politika (ako súčasť menovej politiky) sa vykonávala v režime ERM II v súlade s predpokladaným termínom prijatia spoločnej európskej meny k 1. januáru 2009. Členom mechanizmu výmenných kurzov ERM II sa slovenská koruna stala v novembri 2005. Centrálna parita bola stanovená na úrovni 38,4550 SKK/EUR, pričom koruna využíva štandardné flukтуаčné

pásmo $\pm 15\%$. Téma kurzových pohybov bola mimoriadne zaujímavá v júli 2006 a v závere roka. Išlo však o protichodné situácie:

Ešte predtým než by vláda realizovala akýkoľvek svoj praktický krok, bola výmena politickej garnitúry sprevádzaná na devízových trhoch tlakom na oslabenie meny. Tieto faktory viedli v júli 2006 k oslabeniu meny o 1,6 % za tri týždne. Uvedená hodnota ešte sama osebe neznamená dramatický pohyb meny, ale situácia bola vnímaná s napätím, pretože:

- „Len“ 1,6 % to bolo preto, lebo centrálna banka opakovane intervenovala v prospech domácej meny a na jej spevňovanie minula minimálne 2 mld eur zo svojich devízových rezerv.
- Nie je v súlade s pravidlami fungovania ERM II, aby centrálna banka opakovane bránila nejakú hranicu pohybov meny. Systém ERM II je skonštruovaný práve na to, aby mena dokázala svoju stabilitu. Krátkodobé zakolísania v dôsledku psychologických či politických faktorov nie sú vážnou prekážkou ani pre fungovanie v rámci režimu ERM II.
- Intervencie NBS by boli odsúdené na neúspech, ak by vláda nebola realizovala presvedčivé kroky dokazujúce jej vážny záujem udržať makroekonomickú stabilitu. Znamenalo by to iba zbytočné vynakladanie značnej časti devízových rezerv.

Na znehodnocovanie kurzu však neexistovali ekonomické fundamenty, tie boli skôr politicko-psychologické a výkyvy kurzu boli len krátkodobé. Následne opäť prevládla už dlhodobá tendencia k posilňovaniu meny (tá s rôznou intenzitou pretrváva od roku 2002). V závere roka 2006 dochádzalo k posilňovaniu meny, padlo aj niekoľko rekordov jej úrovne. Decembrový priemerný kurz SKK/EUR dosiahol hodnotu 35,025 (priemer prvých troch štvrtí rokov bol 37,665; v „problematickom“ júli 38,388). Národná banka Slovenska opäť intervenovala na devízovom trhu (slovne aj priamo), tentoraz s cieľom spomaliť posilňovanie meny. Kým júlové oslabovanie bolo vyvolané politicko-psychologickými faktormi, koncoročné posilňovanie súviselo aj s ekonomickými fundamentmi (silný ekonomický rast, expanzia exportu

a pod.). Miera posilňovania však dosiahla úroveň, keď sa objavili úvahy o potrebe posunúť centrálnu paritu v rámci ERM II.¹⁷

V roku 2006 sa stalo po prvýkrát, že stav korunových úverov poskytnutých domácnostiam bol vyšší ako stav úverov poskytnutých podnikom. Hlavným klientom komerčných bánk pri poskytovaní úverov v domácej mene sa tak stali domácnosti (stav korunových úverov pre domácnosti dosiahol na konci roka 2006 sumu 232,5 mld Sk, stav úverov pre nefinančné podniky 218,5 mld Sk). Je to logickým pokračovaním trendu z predchádzajúcich rokov. Banky zrejme považujú domácnosti za menej rizikového klienta (čo potvrdzuje nízky podiel zlých úverov na celkovom objeme úverov poskytnutých domácnostiam¹⁸). Tento faktor prispieva k rastu domáceho dopytu a k riziku objavenia sa dopytovej inflácie.

¹⁷ K takémuto kroku však došlo až začiatkom roka 2007.

¹⁸ Podiel tzv. zlyhaných úverov na celkovom objeme korunových úverov poskytnutých domácnostiam v roku 2006 dosiahol 3,4 %. V sektore nefinančných korporácií analogický podiel vychádza na 5,3 %.

6. VEREJNÉ FINANCIÉ

Vývoj verejných financií, ich riadenie a hospodárenie väčšiny ich zložiek môžeme v posledných rokoch označiť ako konsolidované s pomerne stabilným a predvídateľným rámcom, podporeným existujúcim a pravidelne aktualizovaným Konvergenčným programom. Vývoj príjmov, ako aj výdavkov síce podlieha istým prirodzeným výkyvom dôsledku tak zámerných opatrení vlády, ako aj neočakávaných udalostí, hospodárenie je však oproti 90. rokom neporovnateľne predvídateľnejšie, transparentnejšie a zodpovednejšie. Významným determinantom tohto vývoja je v minulosti realizovaná rozsiahla reforma samotných verejných financií, ako aj súvisiaca reforma ich riadenia. Nemenej významným spôsobom prispela k samotnému zlepšeniu hospodárenia verejných financií – ich celkového inštitucionálneho rámca – perspektíva vstupu Slovenskej republiky do EÚ a do hospodárskej a menovej únie. Tlak na konsolidáciu verejných financií, nevyhnutný na prijatie jednotnej európskej meny, vytvoril nesporne jeden z dôležitých impulzov k reforme celého okruhu verejných financií a s ňou súvisiacich rezortov.¹⁹

Rámcom pre hospodárenie verejných financií v roku 2006 bolo schválenie rozpočtu verejnej správy na roky 2006 – 2008 (tab. 15). V uvedenom roku návrh rátať s príjmami verejných financií na úrovni 563,9 mld Sk a výdavkami na úrovni 608,3 mld Sk. Deficit mal dosiahnuť úroveň 2,9 % (bez nákladov na penzijnú reformu), čo v absolútnom vyjadrení predstavuje 44,4 mld Sk. Vývoj deficitu štátneho rozpočtu bol takisto v súlade s cieľmi stanovenými na rok 2006. Deficit štátneho rozpočtu (bez mimorozpočtových účtov a štátnych finančných aktív) na úrovni 1,9 % HDP, resp. 31,7 mld Sk predstavuje výrazne lepší výsledok oproti plánovanej úrovni, no spolu so štátnymi finančnými aktívami a s ostatnými mimorozpočtovými položkami, dosiahol 49,9 mld Sk (v metodike ESA 95). Jeho vysoký podiel na deficite verejných financií tak potvrdzuje skutočnosť, že fiškálna konsolidácia v tejto

¹⁹ Pravda, optimálny stav v jednotlivých zložkách z hľadiska efektívnosti vynakladania zdrojov nie je zďaleka uzavretá záležitosť.

oblasti nie je dostatočná, najmä v súčasnej etape bezprecedentného ekonomického rastu slovenskej ekonomiky, ktorý vytvára priestor na priaznivejší vývoj príjmov i výdavkov celého okruhu verejných financií.

Tabuľka 15
Rozpočet verejnej správy 2006 – 2008

	2005	2006	2007	2008
Príjmy/Výdavky				
Príjmy verejných financií	520,5	563,9	588,5	617,3
Výdavky verejných financií	568,3	608,3	638,0	665,0
<i>Deficit verejných financií (v mld Sk)</i>	-47,8	-44,4	-49,5	-47,7
Podiel na HDP				
Príjmy verejných financií (v % na HDP)	37,0	36,8	35,7	34,9
Výdavky verejných financií (v % na HDP)	40,4	39,7	38,7	37,6
Deficit verejných financií (v % na HDP)	3,4	2,9	3,0	2,7

Prameň: MF SR; vlastné výpočty.

Vzhľadom na robustný ekonomický rast a priaznivý vývoj hospodárenia štátneho rozpočtu sa rámec hospodárenia podarilo udržať. Deficit verejných financií dosiahol v roku 2006 úroveň 2,3 % HDP (3,4 % po započítaní nákladov penzijnej reformy), čo v absolútnom vyjadrení predstavuje 59 mld Sk. Financovanie výpadku príjmov Sociálnej poisťovne v dôsledku zavedenia druhého piliera predstavovalo 18,2 mld Sk (1,1 % HDP). Medzi hlavné vplyvy, ktoré prispeli k lepšiemu než plánovanému hospodáreniu verejných financií v pomere k HDP, môžeme zaradiť predovšetkým vysoký ekonomický rast, ktorý sa na lepšom výsledku podieľal 0,2 p. b; samotný priaznivý vývoj sa podieľal na lepšom hospodárení 0,4 p. b. Z hľadiska jednotlivých častí mal na deficite verejných financií najväčší podiel deficit štátneho rozpočtu, ktorý dosiahol 92 %. Priaznivejšie hospodárenie Sociálnej poisťovne proti plánu taktiež pozitívne ovplyvnilo celkový vývoj verejných financií.

Štátny rozpočet

Vo volebnom roku 2006 bolo hospodárenie štátneho rozpočtu priaznivé (aj keď stále deficitné). Politický cyklus nespôsobil významné tlaky na výdavkovú alebo príjmovú stranu štátneho rozpočtu, čo umožnilo nielen dodržať rámec hospodárenia v rámci schváleného rozpočtu, ale dosiahnuť oveľa lepšie výsledky hospodárenia, ako sa plánovalo. Významným faktorom priaznivého vývoja štátneho rozpočtu bol aj bezprecedentný ekonomický rast slovenskej ekonomiky.²⁰

Príjmy štátneho rozpočtu boli rozpočtované vo výške 272,7 mld Sk a výdavky vo výške 330,1 mld Sk s deficitom na úrovni 57,4 mld Sk (tab. 16 a graf 16).

Príjmová strana rozpočtu sa počas roka 2006 vyvíjala priaznivo, celkové príjmy štátneho rozpočtu boli oproti plánu vyššie o 19,1 mld Sk (7,1 %). Z hľadiska štruktúry príjmov sa na vyššom plnení podieľali predovšetkým dane z príjmov, zo zisku a z kapitálového majetku vo výške 11,6 mld Sk a dane z tovaru a služieb 8,6 mld Sk; výrazný nárast o 4,5 mld Sk dosiahli nedaňové príjmy. Nižšie ako očakávané zdroje na strane príjmov môžeme pozorovať predovšetkým v položkách granty, transfery a ostatné príjmy vo výške 5,9 mld Sk, a to predovšetkým v položke prostriedky rozpočtu EÚ s negatívnym dopadom vo výške 7,4 mld Sk.

Z pohľadu podrobnejšej štruktúry príjmov vyššie plnenie v porovnaní s plánovanou úrovňou dosiahla predovšetkým daň z podnikania a inej samostatnej zárobkovej činnosti o 13,1 %. Výrazne vyššie plnenie sa dosiahlo pri dani z príjmov právnických osôb, keď v absolútnom vyjadrení boli príjmy vyššie o 11 mld Sk (30,6 %) oproti plánovanej úrovni. Z hľadiska nepriamych daní došlo k vyšším ako plánovaným príjmom pri dani z pridanej hodnoty, a to o 7,1 %.

²⁰ Na bližšiu analýzu hospodárskeho rastu pozri kapitolu 1.

Tabuľka 16
Vývoj príjmov a výdavkov štátneho rozpočtu v rokoch 2001 – 2006

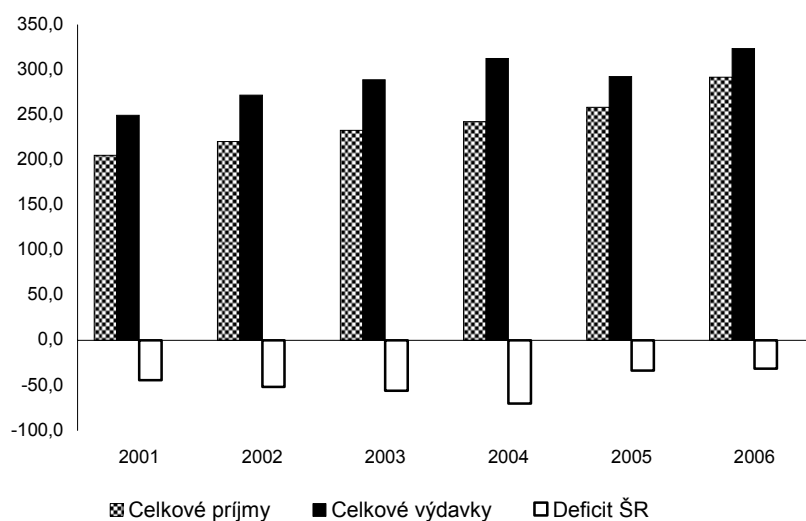
	Skutočný stav (v mld Sk)						Rozdiel oproti plánu 2006 (v mld Sk)
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
Celkové príjmy	205,4	220,4	233,0	242,4	258,6	291,9	19,2
z toho:							
A. Daňové príjmy	165,1	188,8	200,0	209,4	222,5	236,2	20,6
z toho:							
dane z príjmov, zo zisku a z kapitálo- vého majetku	57,5	69,3	70,1	60,5	48,7	54,7	11,6
dane z tovaru a služieb	102,0	115,6	123,2	144,2	172,3	180,5	8,6
dane z medzinárodné- ho obchodu	3,9	4,0	4,0	1,8	0,5	0,6	0
B. Nedaňové príjmy	24,8	20,8	17,0	21,1	21,1	19,4	4,5
C. Granty, transfery a ostatné príjmy	13,7	10,7	12,4	9,8	14,9	36,2	-5,89
z toho:							
prostriedky rozpočtu EÚ	.	.	.	4,5	13,9	20,4	-7,4
Celkové výdavky	249,7	272,0	289,0	312,7	292,5	323,6	-6,5
z toho:							
A. Bežné výdavky	213,3	237,1	250,0	.	261,1	282,8	-0,6
B. Kapitálové výdavky	27,5	32,4	31,1	.	31,4	40,8	-5,9
C. Účasť na majetku a úvery	8,9	2,4	7,8
Prebytok (+), Schodok (-)	-44,4	-51,6	-55,9	-70,2	-33,8	-31,7	25,7
Podiel na HDP (v %)	4,6	5,0	4,7	5,3	2,3	1,9	.

Prameň: MF SR.

V roku 2006 došlo k zmene v podieloch jednotlivých príjmov na celkových príjmoch. Výrazným spôsobom narástol podiel príjmov v položke granty, transfery a ostatné príjmy z dôvodu zvýšených príjmov v položke Prostriedky z rozpočtu EÚ. Prostriedky zo zdrojov EÚ postupne začínajú predstavovať významný zdroj príjmov štátneho rozpočtu (aj napriek nižšiemu ako plánovanému čerpaniu týchto zdrojov).

Graf 16

Hospodárenie štátneho rozpočtu v rokoch 2001 – 2006 v mld Sk

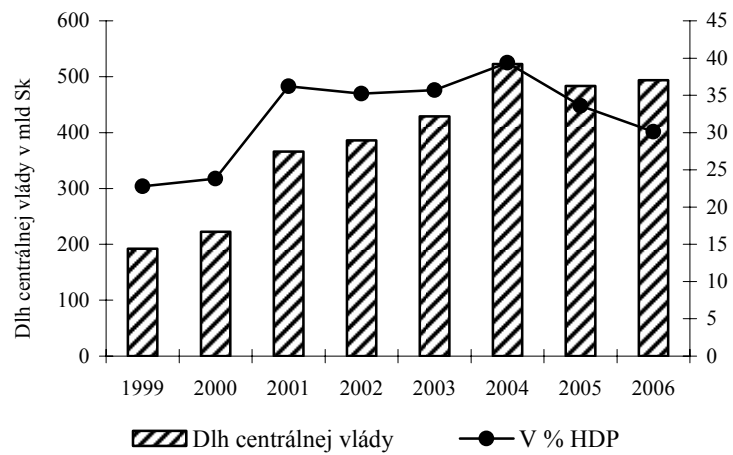

Prameň: MFSR; vlastné výpočty.

Výdavková strana rozpočtu sa oproti plánu vyvíjala v porovnaní s príjmovou stranou oproti plánu menej priaznivo. Nedošlo k dramatickému prekročeniu plánovanej úrovne, avšak výdavky boli vyššie o 6,5 mld Sk. K tomuto stavu prispel predovšetkým vývoj v kapitálových výdavkoch, ktorý bol oproti plánu vyšší o 5,9 mld Sk, bežné výdavky boli vyššie o akceptovateľných 0,6 mld Sk. V štruktúre kapitálových výdavkov bol najvýraznejšie prekročený plán v položke transfery obciam a vyšším územným celkom, a to o 12,6 %. Z hľadiska bežných výdavkov boli významným zdrojom neplnenia plánu vyššie výdavky na splácanie úrokov a ostatné platby súvisiace s úvermi o 2,3 mld Sk (9,7 %). V ostatných položkách došlo k priaznivému vývoju výdavkov v porovnaní s plánom, čo potvrdzuje zlepšujúci rámec fungovania a riadenia štátneho rozpočtu, resp. verejných financií.

Dlh ústrednej vlády (ako dôsledok sústavného deficitného hospodárenia štátneho rozpočtu) dosiahol v roku 2006 hodnotu 483,9 mld Sk (graf 17).

Graf 17
 Vývoj dlhu centrálnej vlády 1999 – 2006

Prameň: MF SR; ŠÚ SR; vlastné výpočty.

Zlepšujúci sa trend vývoja štátneho dlhu môžeme pripísať jednak pokračujúcej konsolidácii verejných financií, posilňovaniu kurzu slovenskej koruny, ale predovšetkým vysokému ekonomickému rastu slovenskej ekonomiky.

7. VÝHLAD NA ROK 2007

Z predchádzajúcich častí tejto hodnotiacej analýzy vyplýva, že rok 2006 bol rokom čiastočnej hospodárskopolitickej diskontinuity, ale zatiaľ pri zachovaní aspoň približnej kontinuity vo vývoji hlavných makroekonomických ukazovateľov. Pri formovaní výhľadu sa tak môžeme oprieť o východisko v podobe relatívne zdravého, udržateľného rastu (pri dobrej úrovni rovnováhy).

Jedna zo zhrnúcich téz hospodárskej politiky vlády, ako to vyplýva z Programového vyhlásenia vlády, je zabezpečenie rovnomernejšieho rozdelenia efektov hospodárskeho rastu. Je to legitímny cieľ, s ktorým sa väčšina politických zoskupení (vrátane liberálnejšie alebo konzervatívne orientovaných) dokáže stotožniť, hoci jeho napĺňanie môžu vnímať rozdielne. Predovšetkým, silný ekonomický rast, aký zažíva v súčasnosti aj slovenská ekonomika, je obyčajne nerovnomerný. Nerovnomerne postihuje odvetvia aj regióny. Je to bežný prejav ekonomického rastu. Vláda môže pri realizácii svojho cieľa citlivo presmerovať časť zdrojov subjektom, ktoré nemajú z tohto rastu prospech, resp. môže pomôcť difúzii efektov rastu do širších vrstiev spoločnosti. Keby to však realizovala necitlivo, mohla by zneistiť aj subjekty, ktoré ekonomický rast kreujú.

Vláda a NBS budú mať v roku 2007 významne zúžený priestor na uplatňovanie svojich nástrojov. Už od vstupu SR do EÚ sa musia niektoré parametre jej ekonomiky udržiavať v dohodnutých intervaloch. V roku 2007 však slovenská ekonomika vstúpila do finálnej dvojročnej fázy pred avizovaným prijatím spoločnej meny. To znamená neprípustnosť pochybenia pri ovplyvňovaní ekonomických veličín, ako je miera inflácie, deficit verejných financií, výmenné kurzy či dlhodobé úroky. Navyše, tieto veličiny nestačí dočasne usmerniť do predpísaného intervalu, ale treba ich tam usmerniť udržateľným spôsobom. Najzávažnejšou výzvou pri plnení maastrichtských konvergenčných kritérií bude pravdepodobne udržať prijateľnú mieru inflácie. Fiškálna politika si nevytvorila dostatočný priestor na pomoc menovej politike NBS pri eliminácii inflačných rizík, keďže vláda nevyužila priestor daný nad očakávania

vysokým ekonomickým rastom na výraznejšiu redukciu deficitnosti verejných financií.

Hospodársky vývoj bude v krátkodobom horizonte pravdepodobne ovplyvnený nasledovnými faktormi:

- Nutnosťou dodržiavať záväzky definované v Konvergenčnom programe. Ide o plnenie kritérií nominálnej konvergenzie v záujme možnosti prijať spoločnú menu v roku 2009. Ministerstvo financií SR v závere roka 2006 zverejnilo aktualizovaný Konvergenčný program, ktorý je v hrubých črtách podobný predchádzajúcim verziám pripravovaným v období predchádzajúcej vlády (predpokladá aj kontinuitu vo fiškálnej konsolidácii).
- Efektívnejším využívaním výrobných kapacít dvoch veľkých podnikov na výrobu automobilov (čím sa objem produkcie automobilov postupne zvýši na takmer trojnásobok úrovne z roka 2006, na úroveň asi 840 tis. automobilov za rok; nie je však isté, či sa tento objem produkcie dosiahne už v roku 2007).
- Oproti roku 2006 menšími inflačnými tlakmi (tlak vlády na pokles cien energií, silná pozícia slovenskej meny, priaznivejší vývoj cien energetických surovín na začiatku roka 2007).
- Nutnosťou dotvoriť novú podobu hospodárskej politiky zo strany vlády, ktorá pravdepodobne bude mať silnejší prvok solidarity ako v minulosti.

Vonkajšie ekonomické prostredie by v roku 2007 malo pôsobiť prevažne pozitívne. Vychádzame tu z vývoja ukazovateľa *OECD Composite Leading Indicator*, ktorý je považovaný za tzv. *ex ante* indikátor schopný v horizonte dvoch až troch štvrtrokov predpovedať úroveň dynamiky rastu v krajinách OECD. So spoľahnutím sa na vývoj tohto indikátora v prvých mesiacoch roka 2007 (konkrétne január až marec) možno vylúčiť riziko negatívneho dopytového šoku v zahraničí, ktorý by komplikoval exportné aktivity slovenských producentov. Rok 2007 je začiatkom nového rozpočtovacieho obdobia v EÚ, v rámci ktorého má Slovensko príležitosť byť významným

beneficientom zahraničných finančných zdrojov, nepredpokladáme však plné prejavenie sa tejto skutočnosti hneď v roku 2007.

Pri absencii vážnejších externých šokov môžeme v roku 2007 očakávať pokračovanie priaznivých vývojových tendencií z rokov 2004 – 2006. Pravdepodobné zotrvanie tempa ekonomického rastu na úrovni okolo 8 %, pokles miery inflácie do intervalu 2,3 – 2,8 % (HICP ešte nižšie) a pokles miery nezamestnanosti (podľa Výberového zisťovania pracovných síl) k úrovni 11,8 % bude znamenať prínos pre reálnu konvergenciu (dobiehanie výkonnosti najvyspelejších ekonomík), posilnenie stability, aj zlepšenie materiálnych predpokladov celkovej kvality života. Makroekonomické trendy sú v súčasnom období tak významne predeterminované, že súčasné zmeny v hospodárskej politike (ak nebudú mimoriadne radikálne) sa prejavia až s oneskorením.

Faktory pôsobiace za zachovanie silného rastu HDP a proti nemu možno separovať nasledovne:

Prehľad 1

<i>Faktory pôsobiace v prospech silného rastu</i>	<i>Faktory pôsobiace v neprospech silného rastu</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Znásobenie výroby v nových automobilových závodoch v porovnaní s rokom 2006 (keď fungovali len na čiastočnú kapacitu, a nie po celý rok) ▪ Značné verejné investície (dopravná infraštruktúra) ▪ Zlepšujúci sa čistý export (dôsledok FDI, aj priaznivejšej konjunktúry v zahraničí) ▪ Rast zamestnanosti a reálnej mzdy, ktorý bude ťahať spotrebu ▪ Zotrvačnosť rastu (nízka citlivosť na zmeny politiky v krátkodobom horizonte) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vysoká úroveň porovnávacej základne z roku 2006 ▪ Silná koruna, ktorá môže komplikovať aktivity časti exportérov ▪ Možné reštriktívne pôsobenie NBS v záujme udržania inflačného cieľa.

Výsledkom pôsobenia týchto vplyvov by mal byť naďalej mimoriadne silný rast HDP. Podobné tempo rastu, aké sa zaznamenalo v roku 2006, zotrvalá aj v roku 2007 (blízko 8 %, čo je hodnota prijateľná pri odhade na základe tvorby aj použitia HDP). Až následne sa postupne spomalí.

V roku 2007 možno očakávať obnovenie dezinflačného trendu, ktorý bol mierne narušený v roku 2006. Miera inflácie výrazne klesne, z úrovne 4,5 % v roku 2006 na 2,3 – 2,8 %. Inflácia meraná harmonizovaným indexom spotrebiteľských cien (HICP) môže klesnúť až k intervalu 2,1 – 2,6 %. Zvýši sa tým pravdepodobnosť splnenia konvergenčného kritéria stanoveného pre mieru inflácie. Údaje zverejnené za prvé mesiace roka 2007 tento predpoklad potvrdzujú. Spotrebiteľské ceny vzrástli v prvom štvrtroku medzioročne o 2,8 %, pri meraní harmonizovaným indexom len o 2,1 % (čo je o približne dva percentuálne body menej ako v rovnakom období roka 2006).

V prospech či neprospech významného spomalenia rastu cenovej hladiny budú pôsobiť hlavne tieto vplyvy:

Prehľad 2

<i>Faktory tlmiace rast cenovej hladiny</i>	<i>Faktory podporujúce rast cenovej hladiny</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Silná domáca mena (a tým oslabený externý inflačný vplyv) ▪ Absencia pravidelného zvyšovania regulovaných cien na začiatku roka ▪ Nižšia cena energetických surovín na začiatku roka ▪ Zníženie sadzby DPH na lieky a zdravotnícky materiál 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Postupný rast vzácnosti elektrickej energie v dôsledku poklesu domácej produkcie (odstavenie dvoch blokov atómových elektrární) ▪ Silný dlhodobý rast domáceho dopytu, ktorý môže pôsobiť na rast cien v sektore neobchodovateľných tovarov (tu totiž nie je možné ľahké pokrývanie rastúceho dopytu dovozom)

Silný ekonomický rast bude pravdepodobne spojený s priaznivými tendenciami na trhu práce. Okrem silného rastu HDP to napomôže zvyšovanie výrobnjej

kapacity v prípade veľkých zahraničných investorov v automobilovom priemysle. Rast domáceho dopytu pomáha rozmachu živnostenského podnikania. Tempo rastu počtu pracujúcich môže brzdiť vysoká úroveň porovnávacej základne z roku 2006, vyčerpávanie zásob kvalifikovaných pracovných síl v niektorých regiónoch (v rezerve nezamestnaných zostávajú skôr nedostatočne kvalifikovaní), alebo aj taká (vládou avizovaná) zmena pracovnej legislatívy, ktorá by znižovala flexibilitu na trhu práce. Výsledky o vývoji zamestnanosti vo vybraných odvetviach za prvý a druhý mesiac 2007 dávajú pozitívny signál o pokračovaní rastu zamestnanosti. Predpokladáme, že po raste zamestnanosti o 3,8 % v roku 2006 (z toho 2,2 % v domácej ekonomike) sa tempo jej rastu zníži na 1,6 – 2,1 %, čo je však pri raste zamestnanosti stále veľmi dobrý výsledok. Priemerná miera nezamestnanosti podľa výberového zisťovania klesne na 11,8 %.

Prehľad 3

<i>Faktory priaznivo ovplyvňujúce ukazovatele trhu práce</i>	<i>Faktory nepriaznivo ovplyvňujúce ukazovatele trhu práce</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Silný ekonomický rast bude pôsobiť v prospech rastu zamestnanosti ▪ Narastanie vzácnosti pracovnej sily bude podporovať rast miezd ▪ Udržanie relatívne vysokého tempa rastu nominálnej mzdy spolu s poklesom miery inflácie znamená silný rast reálnej mzdy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nedostatok pracujúcich v niektorých profesiách a niektorých regiónoch ▪ Riziko prijatia legislatívy znižujúcej flexibilitu na trhu práce ▪ Vysoká porovnávacia základňa z roku 2006, ktorá môže vyvolať dojem slabších kvantitatívnych výsledkov v roku 2007

Rozhodujúcim faktorom rastu nominálnych miezd bude postupné narastanie vzácnosti pracovnej sily. Pokles miery nezamestnanosti, rast počtu pracujúcich a hrozba stagnácie či poklesu počtu osôb v produktívnom veku zrejme vytvoria tlak na udržanie relatívne vysokého tempa rastu nominálnej

mzdy aj pri poklese miery inflácie. Sprievodnými podpornými prvkami rastu miezd budú vysoký rast produktivity práce a tlak na rast minimálnej mzdy zo strany vlády. Faktorom spomaľujúcim rast miezd bude relatívne nízka miera inflácie, ktorá sa však do dohôd o mzdách premietne len s omeškaním. Očakávame, že tempo rastu miezd klesne len mierne, z 8 % v roku 2006 na 7,6 % v roku 2007.

S rozbehom výroby osobných automobilov (ale nielen s ním) sa viažu naše očakávania na zlepšenie výsledku salda bežného účtu platobnej bilancie:

Prehľad 4

<i>Faktory vyvolávajúce ústup deficitu</i>	<i>Faktory vyvolávajúce rast deficitu</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zlepšenie stavu obchodnej bilancie zvýšením vývozu automobilov (produkty PSA a Kia Motors) ▪ V ostatných segmentoch exportu priaznivé pôsobenie dobrej konjunkturálnej situácie v štátoch OECD ▪ Prílev transferov zo zdrojov EÚ (podľa pravidiel rozpočtovacieho obdobia 2007 – 2013) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Silná koruna, ktorá zlacňuje dovoz a obmedzuje cenovú konkurencioschopnosť niektorých exportérov ▪ Vysoká dovozná náročnosť expandujúcich výrobných zahraničných investorov ▪ Silný rast domáceho dopytu ťahajúceho dovoz

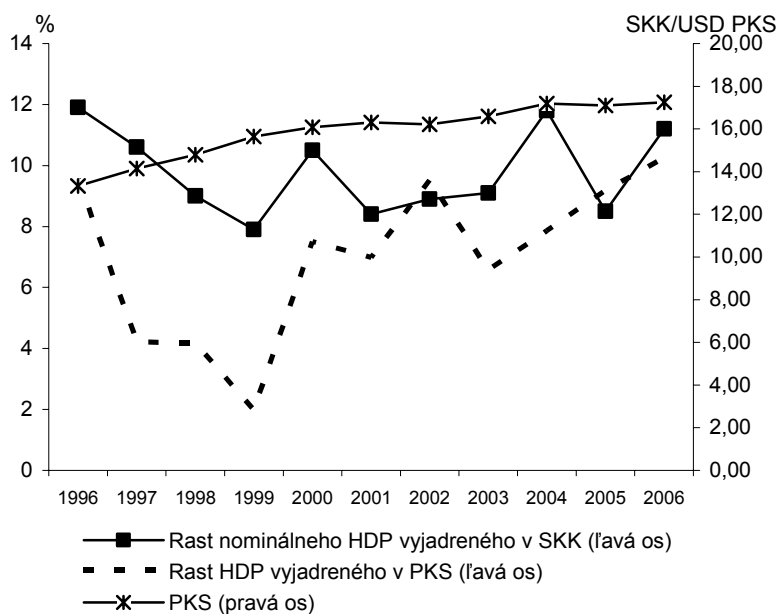
Predpokladáme silnejší vplyv faktorov pôsobiacich smerom k obmedzeniu deficitu bežného účtu, a preto očakávame, že deficit bežného účtu sa zmenší na cca 1,5 % HDP.

Uvedené parametre makroekonomického vývoja s vysokou mierou pravdepodobnosti prispievajú k ďalšiemu podstatnému pokroku v reálnej konvergencii. Po dlhom období nenápadného, priam nepatrného dobiehania úrovne výkonnosti priemeru štátov OECD došlo v rokoch 2005 a 2006 k podstatnejšiemu zlepšeniu relatívnej pozície. V roku 2007 môžeme očakávať pokračovanie tejto tendencie.

Kým v období 2002 – 2004 sa dosiahol posun z úrovne 50 % priemeru OECD iba na 52 % (výkonnosť meraná ako HDP na obyvateľa podľa parity kúpnej sily – PKS), tak v samotnom roku 2005 sa dosiahol posun z 52 % na 55 % priemeru krajín OECD a v roku 2006 na 57 %. Hoci slovenská ekonomika dosahovala aj v minulosti vysoké tempá ekonomického rastu, výmenný kurz podľa parity sa posúval v neprospech SR. V grafe 18 si treba všimnúť, že s výnimkou rokov 2002 a 2005 sa paritný kurz každý rok posunul v neprospech SR.

Graf 18

Vývoj paritného kurzu (voči USA) a porovnanie dynamiky rastu nominálneho HDP pri vyjadrení v SKK a v USD podľa PKS

Poznámka: Relatívne priaznivý vývoj parity v roku 2002 bol vyvolaný veľmi nízkym rastom cenovej hladiny v SR, podobne ako v roku 2005.

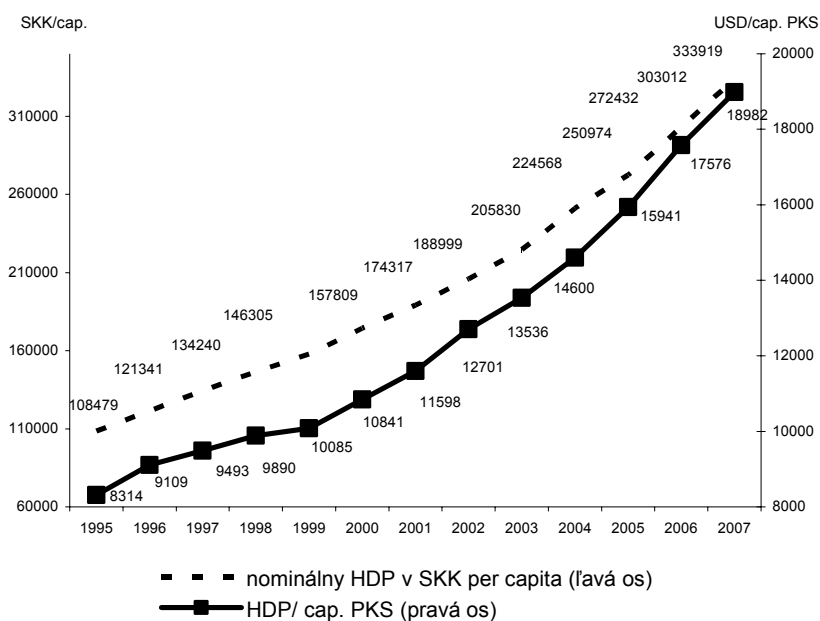
Prameň: Vlastné prepočty podľa údajov Štatistického úradu SR a OECD.

Takže pri prepočte úrovne HDP z SKK na USD v parite kúpnej sily sa časť prírastku HDP stratila v dôsledku nepriaznivého vývoja paritného kurzu. Hoci podľa oficiálneho výmenného kurzu sa koruna posilňovala (ale až od roku 2002), podľa paritného kurzu sa naďalej oslabovala. Roky 2005 a 2006 však priniesli priaznivejšiu konšteláciu: rekordne silný rast HDP pri nízkom raste cenovej hladiny. Paritný kurz sa hýbal iba nepatrne a silný rast HDP sa citelnejšie preniesol aj do vyjadrenia HDP na obyvateľa v paritnom kurze.

Hrubý domáci produkt na obyvateľa v USD podľa paritného kurzu dosiahol v roku 2006 hodnotu približne 17 576, čo je 57 % priemeru štátov OECD (pozri graf 19 a tab. 17). Spomedzi tridsiatich štátov OECD len tri mali nižšiu výkonnosť ako SR (Poľsko, Turecko a Mexiko). Pri dosiahnutí predikovaných parametrov pre makroekonomický vývoj v roku 2007 sa pozícia Slovenska pravdepodobne opäť skokovito vylepší na už spomínaných 59 %.

Graf 19

Úroveň HDP na obyvateľa v SR pri vyjadrení v SKK a v USD podľa PKS

Poznámka: Údaj za rok 2007 je odhadom autorov.

Prameň: Vlastné prepočty podľa údajov Štatistického úradu SR a OECD.

Tabuľka 17

**Relatívna pozícia štátov meraná ako úroveň HDP na obyvateľa
v parite kúpnej sily (priemer OECD = 100)**

	2003	2004	2005	2006	2007
Priemer OECD	100	100	100	100	100
Slovensko	51	52	55	57	59
Česko	69	70	70	72	73
Maďarsko	59	59	60	60	60
Poľsko	45	47	47	49	50
EÚ 15	106	105	104	103	103

Tabuľka 18

Základné parametre makroekonomického vývoja

Ukazovateľ	Merná jednotka	2004	2005	2006	2007 predikcia
Tempo rastu HDP	%, stále ceny	5,4	6,1	8,3	8,0
Tempo rastu konečnej spotreby domácností	%, stále ceny	3,8	7,2	6,3	6,2
Tempo rastu konečnej spotreby verejnej správy	%, stále ceny	2,0	0,5	4,1	4,0
Tempo rastu tvorby hrubého fixného kapitálu	%, stále ceny	5,0	13,8	7,3	5,5
Čistý export ako podiel na HDP	% na HDP, bežné ceny	2,7	-4,5	-4,0	-1,0
Miera medziročnej inflácie	%	7,5	2,7	4,5*	2,7
Miera nezamestnanosti podľa výberového zisťovania	%	18,1	16,3	13,6	11,8
Rast priemernej nominálnej mzdy	%	10,2	9,2	8,0	7,6
Medziročná zmena reálnej mzdy	%	2,5	6,3	3,3	4,8
Zmena počtu pracujúcich	%	0,3	2,1	3,5	1,9

Prameň: Štatistický úrad SR a predikcia autori.

Vo vývoji makroekonomických parametrov očakávame v roku 2007 skôr pokračovanie tendencie z predchádzajúceho obdobia než ich výrazné zmeny. Pokračovanie silného ekonomického rastu spolu s dobrou úrovňou makroekonomickej rovnováhy vytvára bázu na pravdepodobne úspešné plnenie nominálnych konvergenčných kritérií, aj na dobiehanie hospodárskej úrovne najvyspelejších krajín.

8. PREHLAD VYBRANÝCH LEGISLATÍVNYCH A HOSPODÁRSKOPOLITICKÝCH OPATRENÍ

Najdôležitejšou udalosťou roka 2006 boli predčasné júnové parlamentné voľby a následná zmena vlády, ktorá výrazne ovplyvnila činnosť, legislatívnu aktivitu orgánov štátnej moci²¹ i celkové smerovanie hospodárskej politiky. Konštituovanie novej vlády pod vedením premiéra Roberta Fica viedlo k zmenám v politike vlády, ktorej zámery boli formulované v *Programovom vyhlásení vlády Slovenskej republiky*. Dokument vyjadruje odklon od liberálnej hospodárskej politiky k aktívnejšej úlohe štátu. Programové vyhlásenie zdôrazňuje rovnováhu zodpovednosti jednotlivca a spoločenskej solidarity a je založené na skĺbení hospodárskeho rastu a ekonomickej výkonnosti s rastom zamestnanosti, sociálnej súdržnosti a so zvyšovaním kvality života pre všetkých.

Výrazná legislatívna aktivita smerovala v roku 2006 najmä do sociálnej sféry. Sociálnej politiky sa dotkla najmä schválenie rozsiahlej novely zákona o sociálnom poistení (novela č. 310/2006 Z. z.), ktorá menila zákon o sociálnom poistení č. 461/2003 Z. z., ako aj iné zákony. Táto legislatívna zmena sa týka hlavne zvýšenia dôchodkov tzv. starodôchodcov, ktorých sa negatívne dotkla výmera dôchodku v rokoch 1988 – 2003 pred spustením dôchodkovej reformy. Novela takisto zavádza povinnosť zamestnávateľom platiť garančné poistenie vo výške 0,25 % aj za osoby zamestnané na základe dohôd o vykonaní práce a o brigádnickej práci študentov. Novela mení zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení. Obmedzila možnosť prestupu sporiteľa z jednej dôchodkovej správcovskej spoločnosti do druhej na maximálne jedenkrát za dva roky s cieľom obmedziť vzostup počtu špekulatívnych prestupov a stabilizovať druhý pilier dôchodkového zabezpečenia. Tieto zmeny možno chápať ako istú korekciu reformných opatrení prijatých v minulom období.

²¹ V roku 2006 Národná rada Slovenskej republiky schválila približne o polovicu menej zákonov ako v predchádzajúcich troch rokoch.

Zákon o sociálnom poistení sa opätovne novelizoval s cieľom zladit' vyplácanie invalidných dôchodkov s nálezom Ústavného súdu. Novelizoval sa zákon o príspevku pri narodení dieťaťa (zavedenie príplatku k príspevku pri narodení prvého dieťaťa vo výške 11 000 Sk), zákon o sociálnej pomoci, zákon o pomoci v hmotnej núdzi a zákon o starobnom dôchodkovom sporení. Prijal sa zákon o poskytovaní vianočného príspevku niektorým poberaťom dôchodku. Nová štátna sociálna dávka sa vyplácala v závislosti od druhu a sumy dôchodku.

Od októbra 2006 sa zvýšila minimálna mzda na 7 600 Sk. Od 1. júna sa zvýšilo životné minimum na 4 980 Sk mesačne (t. j. zvýšenie o 250 Sk), ak ide o jednu plnoletú fyzickú osobu, na 3 480 Sk mesačne, ak ide o ďalšiu spoločne posudzovanú fyzickú osobu, a na 2 270 Sk mesačne, ak ide o nezaopatrené dieťa.

V oblasti zdravotníctva sa uskutočnili niektoré bezprostredné opatrenia. Krátko po konštituovaní novej vlády sa zrušili poplatky súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti (zrušenie poplatkov v nemocnici, u lekára a zníženie poplatku v lekárni). Prijala sa novela zákona o zdravotných poisťovniach a dohľade nad zdravotnou starostlivosťou. Novela zákona o zdravotnom poistení zvýšila platby poistného za občanov, za ktorých platí poistné štát, zo 4 % priemernej mzdy na 5 %.

Napriek očakávaným a proklamovaným zmenám v daňovej legislatíve sa prijali opatrenia, ktoré charakter daňovej politiky výrazne nemenia. Podľa schválenej novely zákona o dani z pridanej hodnoty sa od 1. 1. 2007 platí pri liekoch a vybranom zdravotníckom tovare znížená sadzba vo výške 10 %. Na ostatné tovary zostáva základná sadzba DPH vo výške 19 % nezmeneaná. Novela zákona o dani z príjmov mení len zdaňovanie fyzických osôb, ktorých hrubá mesačná mzda presahuje 47 600 Sk. Zmeny sa dotkli i 2 %-nej asignácie dane (sprísnil sa okruh činností, na ktoré je asignovaná daň možné použiť).

Vláda v máji 2006 schválila dokument *Národný strategický referenčný rámeček Slovenskej republiky na roky 2007 – 2013* (NSRR), ako východiskový

dokument, na základe ktorého bude Slovenská republika v budúcom programovom období využívať prostriedky zo štrukturálnych fondov a kohézneho fondu EÚ. Slovensko bude mať možnosť v nasledujúcom programovom období 2007 – 2013 čerpať z fondov Európskej únie vyše 11 mld eur. Medzi strategické priority NSRR patria: infraštruktúra a regionálna dostupnosť; inovácie, informatizácia a znalostná ekonomika a ľudské zdroje a vzdelávanie. Nová vláda tento dokument aktualizovala a zosúladiť so svojím programovým vyhlásením, pričom sa rozšíril počet operačných programov z 10 na 11. Vláda taktiež schválila aktualizovanú verziu dokumentu *Konvergenčný program Slovenska 2006 – 2010*. Program v strednodobom horizonte prezentuje najmä fiškálnu pozíciu a vývoj ekonomiky v súvislosti so vstupom Slovenskej republiky do hospodárskej a menovej únie.

Do skupiny opatrení podporujúcich informatizáciu spoločnosti a prechod na vedomostnú ekonomiku možno zaradiť projekt *Internet pre vzdelanie*, ktorý predstavoval štátny príspevok vo výške 234 Sk za mesiac počas dvoch rokov pre 40 tisíc mladých ľudí. Cieľom bolo podporiť informačnú gramotnosť a nové formy trhu práce (*teleworking*). Zákon o informačných systémoch verejnej správy, zákon o elektronickom výbere mýta za užívanie vymedzených úsekov pozemných komunikácií a novela zákona o obchodnom registri zase predstavovali opatrenia, ktoré možno chápať ako podporu budovania *e-governmentu*.

V roku 2006 sa prijala novela zákona o bankách, ktorej súčasťou bola aj rozsiahla novela zákona o cenných papieroch. Novely transponovali do nášho legislatívneho poriadku novú Bazilejskú dohodu o kapitáli (tzv. Bazilej II). Zmena sa dotkne aj klientov bánk, ktorí budú podrobnejšie informovaní o poplatkoch a úrokoch.

Podnikového sektora sa týka novela Obchodného zákonníka, ktorá znamenala zmeny v 30 bodoch. Vznikli napríklad nové povinnosti vo vzťahu k zverejňovaniu údajov o podniku a novela obsahuje aj ustanovenia, ktoré umožňujú spoločnostiam postupný prechod na euro.

Od 1. júna 2006 novelou zákona o štátnej službe zanikol Úrad pre štátnu službu, ktorého právomoci prevzali Úrad vlády SR, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR a najvyššie služobné úrady.

Volebný rok výrazne poznamenal aj privatizačné rozhodnutia vlády. Pod tlakom politických dohôd vláda Mikuláša Dzurindu rozhodla vo februári 2006 neprijímať už žiadne privatizačné rozhodnutia. Toto opatrenie sa týkalo zastavenia privatizačných projektov energetických, teplárenských a dopravných podnikov a spoločnosti DMD Group. Na druhej strane sa definitívne zavŕšila privatizácia Slovenských elektrární talianskou spoločnosťou Enel. Nová vláda zrušila privatizáciu 66 %-ného podielu bratislavského letiska rakúsko-slovenskému konzorciu TwoOne.

Výber publikácií Ekonomického ústavu SAV

KLAS, A.: Vývoj inštitúcií vyššieho vzdelávania na Slovensku (860-2005). 2006. 195 s. ISBN 80-7144-156-2.

ŠIKULOVÁ, I.: Konvergencia v procese európskej integrácie. 2006. 150 s. ISBN 80-7144-155-4.

JURÍČKOVÁ, V. a kol.: Podnikateľské prostredie a firemné stratégie. 2006. 172 s. ISBN 80-7144-154-6.

OKÁLI, I. et al.: Economic Development of Slovakia in 2005. 2006. 65 pp. ISBN 80-7144-153-8.

MENBERE, T. WORKIE a kol.: Vývoj a perspektívy svetovej ekonomiky. Globálna konkurencieschopnosť a energetická a demografická kríza. 2006. 302 s. ISBN 80-7144-152-X.

ŠIKULA, M. – HVOZDÍKOVÁ, V. (eds.): Performance and Perspective of the European Union as Seen by the New Member States. Post-Accession Monitoring Conference. 2006. 185 pp. ISBN 80-7144-151-1.

OUTRATA, R. a kol.: Globalizácia a slovenská ekonomika. 2006. 379 s. ISBN 80-7144-150-3.

Okáli, I. a kol.: Hospodársky vývoj Slovenska v roku 2005. 2006. 62 s. ISBN 807144-149-X.

ŠIKULA, M. (ed.): Konkurencieschopnosť slovenskej a českej ekonomiky – stav a perspektívy. 2006. 264 s. ISBN 80-7144-148-1.

KLAS, A. a kol.: Technologický a inovačný rozvoj v Slovenskej republike. 2005. 389 s. ISBN 80-7144-147-3.

MORVAY, K. a kol.: Transformácia ekonomiky: skúsenosti Slovenska. 2005. 330 s. ISBN 80-7144-143-0.

OBADI SALEH MOTHANA: Integrované zoskupenie juhovýchodnej Ázie a zahranično-obchodné vzťahy so Slovenskom a s Európskou úniou. 2004. 84 s. ISBN 80-7144-142-2-5.

MENBERE T. WORKIE a kol.: Vplyv informačných technológií na ekonomický rast a zamestnanosť: teoretické a empirické pohľady. 2004. 92 s. ISBN 80-7144-141-4.

OKÁLI, I. a kol.: Hospodárska politika Európskej únie a Slovenska v EÚ. 2004. 352 s. ISBN 80-7144-140-6.

OKÁLI, I. et al.: Concept Outline of Slovakia's Economic Policy at the Stage of Integration into the European Union. Summary. 2004. 30 pp. ISBN 80-7144-139-2.

ŠIKULA, M. a kol.: Ekonomické a sociálne súvislosti integrácie Slovenska do Európskej únie. 2003. 381 s. ISBN 80-7144-135-X.

ŠIKULA, M. (ed.): Economic and Social Context of Slovakia's Integration into the EU. Summary. 2003. 47 pp. ISBN 80-7144-133-3.

ŠIKULA, M. a kol.: Determinanty formovania priemyselnej politiky v podmienkach globalizácie a integrácie. 2003. 166 s. ISBN 80-7144-134-1.

MORVAY, K. a kol.: Aktuálne otázky fungovania verejných financií SR. 2002. 129 s. ISBN 80-7144-127-9.

OUTRATA, R. a kol.: Ekonomické a sociálne súvislosti vstupu SR do EÚ. 2002. 396 s. ISBN 80-7144-125-2.

Publikácie ako aj Ekonomický časopis možno objednať alebo kúpiť v kníhkupectvách ELITA, ACADEMIA, Vydavateľstva SAV – VEDA v Bratislave, Modul v krajoch Bratislava, Nitra a Trenčín ako aj v Copycentre EF UMB v B. Bystrici.

HOSPODÁRSKY VÝVOJ SLOVENSKA V ROKU 2006

Autori: Ivan Okáli a kolektív

1. vydanie

© Ekonomický ústav Slovenskej akadémie vied
Šancová 56, 811 05 Bratislava 1

Telefón: 42-1-2-52 49 54 80, Fax: 42-1-2- 52 49 51 06

E-mail: milan.sikula@savba.sk

<http://www.ekonom.sav.sk>